

Terapeutske priče za djecu autorice Susan Perrow

Vučić, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:973250>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom](#).

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-17**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Sara Vučić

TERAPEUTSKE PRIČE ZA DJECU AUTORICE SUSAN PERROW

Završni rad

Zagreb, lipanj 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ

Sara Vučić

TERAPEUTSKE PRIČE ZA DJECU AUTORICE SUSAN PERROW

Završni rad

Mentorica rada:
izv. prof. dr. sc. Marina Gabelica

Zagreb, lipanj 2022.

ZAHVALA

Zahvaljujem mentorici izv. prof. dr. sc. Marini Gabelici na vodstvu, stručnim savjetima, pomoći i strpljenju pri izradi ovog završnog rada. Hvala i svim profesorima na pruženom znanju tijekom cijelog studija.

Također se zahvaljujem roditeljima i sestrama na neizmjernog podršci i ljubavi. Oni su me ohrabivali i motivirali tijekom cjelokupnog obrazovanja na Učiteljskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu.

I na kraju, najveće hvala mojem mužu i mojoj, još nerođenoj, djevojčici koji su moja najveća podrška i motivacija.

SAŽETAK

Cilj ovog završnog rada je prikazati važnost terapijskih priča u djetetovom životu te istražiti koje sve blagodati one pružaju i nude. Priče imaju nevjerojatnu moć u iscjeljenju i ozdravljenju djetetovog izazovnog i problematičnog ponašanja te vraćanju izgubljenog sklada i ravnoteže u djetetov život.

U uvodnom dijelu rada naglasak je stavljen na definiranje priče i njezinu podjelu te na promišljanje o tome koje mjesto priča zauzima u cjelokupnoj dječjoj književnosti. U nastavku će biti opisan proces pripovijedanja i interpretacije priče. U poglavlju *Kako odabrati pravu priču* navest će se važnost kvalitetnog i prikladnog odabira priče koja će pratiti djetetov interes, potrebe i dob djeteta. Nadalje, govorit će se o kompetencijama pripovjedača te kako kvalitetno i uspješno savladati umijeće pripovijedanja. Zatim će se istraživati položaj priče u dječjem vrtiću te značaj atmosfere i ozračja kao bitnog sudionika u pričanju priča. Prostor i kutak za pričanje priča, vizualno uređenje, upotreba instrumenata, mirisa i okusa te, na kraju, korištenje rekvizita i stvaranje pripovjedačkih rituala, neizostavni su pomagači u pripovijedanju priča.

Središnji dio rada započinje definiranjem biblioterapije kao terapijskog procesa liječenja knjigom koji pomaže pojedincu razumjeti i osvijestiti vlastite emocije i problem. Biblioterapija poboljšava zdravlje i kvalitetu života. Zatim slijedi definiranje i struktura terapijskih priča za djecu. Upotrebom misterioznih metafora i stvaranjem napetih putovanja koje dovode sretnom raspletu i pozitivnim rješenjima, autori terapijskih priča odvedu djecu u imaginativnu stvarnost i predlažu djeci pozitivne, afirmativne načine rješavanja određenog problema. Jedna od takvih autora je i autorica Susan Perrow. U narednim poglavljima iznosi se njezina biografija i bogat doprinos svijetu pripovijedanja i stvaranja terapijskih priča za djecu i mlade. Njezine dvije zbirke, *Bajke i priče za laku noć* i *Iscjeljujuće priče II*, nude bogat izbor terapijskih priča za specifične dječje izazove u ponašanju.

U završnom će se dijelu rada provesti pregled i kratka analiza četiri terapijske priče autorice Susan Perrow namijenjene određenim izazovnim i problematičnim ponašanjima djece te će, na kraju, biti predložen primjer metodičke interpretacije jedne terapijske priče.

Ključne riječi: priča, pripovijedanje, terapijska priča, biblioterapija, Susan Perrow

SUMMARY

The aim of this final paper is to show the importance of therapeutic stories play in a child's life and to explore all the benefits that they bring. Stories have incredible power in healing a child's challenging and problematic behaviors and restoring lost harmony and balance in a child's life.

In the introduction, the emphasis is placed on defining the story and its structure, as well as the place the story occupies in the entire children's literature. The whole process of storytelling and interpretation will be described below. The chapter *How to choose the right story* will state the importance of selecting a high-quality and appropriate story that will follow the child's interest, needs and age. Furthermore, this paper will comment on the narrator's competencies and how one can successfully master the art of storytelling. The following explains the position stories have in kindergarten and the importance of the atmosphere as a crucial participant in storytelling. The space and corner for telling stories, visual arrangement, use of instruments, smells and tastes, and, finally, the use of props and the creation of storytelling rituals, are indispensable helpers in storytelling.

The body of the paper begins by defining bibliotherapy as a therapeutic book healing process that helps an individual understand and become aware of their own emotions and problem. Bibliotherapy improves health and quality of life. This is followed by the definition and structure of therapeutic stories for children. By using mysterious metaphors and creating tense journeys that lead to happy endings and positive solutions, the authors of therapeutic stories take children into imaginative reality and propose positive and affirmative ways of solving a particular problem. One such author is author Susan Perrow. The following chapters will describe her biography and her rich contribution to the world of storytelling and the creation of therapeutic stories for children and young people. Her two collections, *Bedtime Fairytales and Stories* and *Goodnight Stories and Therapeutic Storytelling: 101 Healing Stories for Children*, offer a rich selection of therapeutic stories for specific children's behavioural challenges.

The final part will review and briefly analyze four therapeutic stories by Susan Perrow intended for certain challenging and problematic behaviors of children. Lastly, an example of methodical interpretation of a therapeutic story will be proposed.

Keywords: story, storytelling, therapeutic story, bibliotherapy, Susan Perrow

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST	3
3. PRIČA	4
3.1. Definiranje i podjela priče	4
3.2. Odnos priče i djeteta	5
4. KAKO ODABRATI PRAVU PRIČU?	6
4.1. Odabir priče prema dječjoj dobi	7
5. ČITANJE I PRIPOVIJEDANJE PRIČA	9
5.1. Čitanje.....	9
5.2. Pripovijedanje	10
5.3. Kompetencije pripovjedača.....	11
5.4. Kako pripovijedati	13
6. PRIČA U DJEČJEM VRTIĆU	14
6.1. Atmosfera i ozračje za pričanje priča	14
6.1.1. Prostor	15
6.1.2. Poticaji i pomagači u pričanju priča	16
6.1.3. Vizualno ozračje	16
6.1.4. Slušno ozračje	17
6.1.5. Mirisi i okusi kao dio okruženja.....	17
6.1.6. Stvaranje rituala.....	18
7. VAŽNOST PRIČE U DJETETOVOM ŽIVOTU	20
8. PRIČA KAO LIJEK	21
8.1. Biblioterapija	21
9. TERAPEUTSKE PRIČE ZA DJECU	25
9.1. Definiranje terapijskih priča	25
9.2. Specifični izazovi u ponašanju djece.....	25
9.3. Struktura terapijskih priča	26
9.3.1. Metafora	27

9.3.2. Putovanje	27
9.3.3. Rasplet.....	28
10. SUSAN PERROW.....	29
10.1. <i>Bajke i priče za laku noć</i>	29
10.2. <i>Iscjeljujuće priče II</i>	30
11. ANALIZA ODABRANIH TERAPEUTSKIH PRIČA AUTORICE SUSAN PERROW.....	31
11.1. <i>Nestrpljiva zebra</i>	31
11.2. <i>Čangrizavi račić</i>	32
11.3. <i>Princeza Hvala</i>	33
11.4. <i>Dar od školjki</i>	34
12. PRIMJER METODIČKE INTERPRETACIJE TERAPEUTSKE PRIČE ZA DJECU	35
12.1. Prijedlog metodičke izvedbe terapeutske priče <i>Princeza Hvala</i>	35
13. ZAKLJUČAK.....	37
14. LITERATURA.....	39

1. UVOD

Posebno mjesto u cjelokupnoj svjetskoj književnosti ima dječja književnost. Ona uključuje sva djela koja su po svojoj tematici i formi prikladna djeci, njihovim interesima i dobi. Dječja se književnost dijeli na slikovnice, priču, dječju poeziju, dječji roman, basne, avanturističke romane i znanstvenu fantastiku (Crnković i Težak, 2002). Priča je jedinstvena i opsežna književna vrsta dječje književnosti koja se pretežito odnosi na kraće narativne tekstove.

Priča u djetetovom životu ima neophodnu važnost i značaj. Svojom težinom i utjecajem definira djetetov razvoj i napredak i stvara mlado, kvalitetno i pozitivno živo biće. Koju će priču odrasli odabrati za pojedino dijete ili skupinu djece, ovisi o mnogo čimbenika. Važno je da dijete razvije ljubav i želju za pričom, da ju iznova sluša i da priča postane djetetova potreba. Pri tome, moraju se uzeti u obzir djetetove želje i interes, kao i njegova dob i razvojne sposobnosti. Priča svojom tematikom, strukturom i poukom mora biti dovoljno poticajna za dijete. Osoba koja čita ili pripovijeda priču djeci njen je predstavnik. Ona upoznaje djecu s pričom te kako će djeca doživjeti samu priču ovisi o sadržaju priče, ali i o osobi koja je interpretira. S toga je bitno da pripovjedač razvije specifična znanja, vještine i kompetencije koju će pripovijedanje učiniti pravim dječjim doživljajem. Taj dječji doživljaj priče dodatno se oplemenjuje stvaranjem posebnog prostora i ugođaja za pričanje priče, a koristiti se mogu različite boje u uređenju prostora, instrumenti i zvukovi koji će naglašavati određene dijelove priče te mirisi i okusi koji će utjecati na dječja osjetila te uzdignuti priču na novu razinu.

Mnogobrojne su osobitosti priče u djetetovom životu. Jedna od njih su ljekovita svojstva koje priče pružaju. Biblioterapija je blagotvoran proces liječenja knjigom. Terapeutske priče pomažu djeci u teškim i zahtjevnim trenucima svojom jasnoćom, ali i prenesenim značenjem, čarobnim metaforama, napetim putovanjima te pozitivnim rješenjima, prodirući do dubokih dijelova dječjeg poimanja svijeta i sebe te osvjetljavajući ga novim razumijevanjem. One pružaju djeci podršku i utjehu te olakšavaju snalaženje u životu.

Susan Perrow autorica je brojnih terapeutskih priča za djecu i mlade. Specijalizirala se za stvaranje i pripovijedanje priča te vodi brojne radionice i edukacijske seminare za odgojitelje, učitelje i roditelje diljem svijeta. U svoje dvije zbirke, *Bajke i priče za laku noć* i *Iscjeljujuće priče II*, životopisno je opisala umijeće pripovijedanja, stvaranje pripovjedačkih rituala, strukturu terapeutskih priča te moć i utjecaj metafora za bolje razumijevanje svijeta. Podijelila

je s čitateljima skoro dvije stotine terapijskih priča koje je kategorizirala po specifičnim izazovima i problemima u dječjem ponašanju. Njene priče zadivljuju, ocharavaju i neizmjereno pomažu djeci u razumijevanju i osvještavanju vlastitih emocija i teškoća s kojima se suočavaju.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Milan Crnković u svojoj knjizi *Dječja književnost* (1982) definira dječju književnost kao poseban dio književnosti, kao bogatu i razgranatu književnost koja ima svoje norme, svoju tematiku i svoje čitaoce. Dječja književnost objedinjuje djela koja po svojoj tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi, okvirno govoreći o dobi između 3. i 14. godine života. To su djela koja su svjesno namijenjena djeci ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena izgubila mnogo osobina koje su ih vezale za njihovo vrijeme pa su postala prikladna dječjoj dobi te su potrebna za estetski i društveni razvoj djece i čitaju ih najviše ili gotovo isključivo djeca (Crnković, 1982). Prema *Hrvatskoj enciklopediji* (2021) dječja se književnost također određuje kao književno stvaralaštvo prilagođeno mladima, a namijenjeno je kućnom, predškolskom i školskom odgoju. Književna djela dječje književnosti po svojoj su tematici i formi prilagođena djeci i svjesno su stvarana djela u kojima pisac dok ih stvara uzima u obzir dob djece, njihove interese i potrebe te granice unutar kojih se kreću mogućnosti dječjeg doživljavanja (Crnković, 1982). Hoće li određeno djelo pripadati dječjoj književnosti, ovisi o tri važna čimbenika: djelo je napisao „dječji pisac“ koji je djelo svjesno namijenio djetetu, odnosno cijelo je vrijeme imao na umu da piše za dijete. Zatim, djelo je izdao dječji nakladnik, tj. dječji odjel neke nakladničke kuće i naposljetku, djelo se u knjižari ili knjižnici nalazi na policama knjiga koje su namijenjene djeci (Crnković i Težak, 2002). Pojedina se djela smatraju dječjima te pripadaju dječjoj književnosti iako ne dijele ni jedno od navedena tri čimbenika, no razlog je tomu što su djeca s vremenom prihvatila to djelo kao dječje, iako ih pisac, tijekom pisanja, nije namijenio djeci i njihovom uzrastu.

Dječja književnost, kao i književnost uopće, ima svoje vrste. Glavne vrste dječje književnosti su: slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu, a u drugu skupinu spadaju basne, roman o životinjama ili djela s tematikom prirode uopće, avanturistički ili pustolovni roman, historijski ili povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela (ibid.). Slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu označavaju pravu dječju književnost jer predstavljaju realne životne okolnosti i događaje koji sa sobom nose određenu pouku i smisao za kvalitetan dječji razvoj, no druga skupina kolidira s književnošću za odrasle te je orijentirana na razvitak dječje mašte, kreativnosti i razigranosti (ibid.).

3. PRIČA

3.1. Definiranje i podjela priče

Priča je glavna i najsveobuhvatnija vrsta dječje književnosti. Priča je sveprisutna književna vrsta u životu djeteta. Dijete upoznaje priču kada ono počinje usvajati jezični sustav i prati ga kroz cijelo njegovo djetinjstvo pa i kasnije (Crnković i Težak, 2002). Susan Perrow (2010: 44) formulira definiciju priče kao „usmeno ili pismeno pripovijedanje različite duljine, u prozi ili stihu, o povijesnim ili izmišljenim događajima“, dok Crnković (1982:19) navodi kako „priča obuhvaća manja, rijetko veća prozna djela u kojima ima elemenata čudesnog ili čudesno prevladava“. Težak S. (1991) prema Visinko (2009) opisuje priču „kao termin najšireg značenja koji može zamijeniti sve ostale nazive za kratke prozne vrste“. Priča je nadređen pojam koji objedinjuje sve kraće narativne tvorevine koje se zovu i podvrste priče. Iz tog razloga, zbog svoje opsežnosti i kompleksnosti, vrlo je teško precizno i ispravno odrediti koje su podvrste priče. Crnković (1982) navodi kako je grananje priče na njezine podvrste nalik hodanju po začaranoj šumi. Za priču postoji iznimno puno imena i naziva te je njenih podvrsta mnogo, a to sve podsjeća na šumu s bezbroj stabala u kojoj se čovjek ne može odmah i sasvim dobro snaći. Međutim, Crnković (1982) cjelokupno područje priče dijeli na narodnu i umjetničku priču. Dječja priča uključuje sva djela za djecu iz zbirki narodnih priča i sva umjetnička i prozna djela koja su pisana po uzoru na narodnu priču ili je u njima element čudesnog iskazan na drukčiji način. Narodna se priča dijeli na bajku koja obuhvaća mitove, čudesnu priču, legendu i sagu te na novelu i anegdotu (šaljivu pričicu), dok se umjetnička priča dijeli na bajku građenu po uzoru na narodnu bajku, na fantastičnu priču te na priču koja je bliska realističkoj pripovijetci. Sve podjele temelje se na narodnim pričama, prema kojima se razvila narodna bajka, iz nje umjetnička bajka pa tako i fantastična priča.

Bajka je jedan od najstarijih oblika književnog stvaralaštva, a prenosila se usmenom predajom te polazi od mitološkog poimanja svijeta. Za bajku su karakteristični fantastični likovi, prizori i događaji, svijet simbolike te uvijek postoji čvrsta narativna struktura sa zapletom, razvojem i zaključkom (Crnković, 1982). U bajci se isprepliću dva svijeta, čudesni i realni svijet te postoji glavni junak tj. heroj koji se susreće s teškim i mnogobrojnim preprekama koje uspješno i čudesno uspije prevladavati (Visinko, 2009).

Fantastična priča temelji se na irealnom svijetu koji je u bitnoj vezi s realnim svijetom. Realni je svijet baza na kojoj se stvara irealan svijet, izokrenutost s gledišta djetetove stvarnosti, a temelji se na dvojbi i neizvjesnosti. Ireálni elementi životopisno prikazuju nedostupnu (novu) stvarnost koja postoji u podsvijesti, u željama i igri djece (Crnković, 1982). Bajke i fantastične priče razlikuju se u razdvajanju i shvaćanju čudesnog i fantastičnog. Čudesno je element bajke, a fantastično je element fantastične priče. U bajci, čudesni se svijet i realni isprepliću. Nijedan element čudesnog ne narušava sklad realnog svijeta, već ga upotpunjuje, dok u fantastičnoj priči elementi fantastičnog narušavaju zakone realnog svijeta i prodiru u njega unoseći novu, izokrenutu stvarnost (Težak, 1991).

3.2. Odnos priče i djeteta

Djetinjstvo je vjerojatno najvažnije razdoblje čovjekova života. U djetinjstvu dijete preko igre, iskustva i istraživanja svakim danom otkriva svoje nove mogućnosti, ali i mogućnosti i spoznaje o svojoj okolini i svemu što ga okružuje. Peteh (2018) definira djetinjstvo kao doba igračaka, slikovnica, svijeta kazališta lutaka, crtanih filmova, formiranja govora i kao razdoblje dječje znatiželje i istraživanja. Na odraslima je ključna i veoma važna uloga: moraju stvarati uvjete i osigurati djeci pregršt kvalitetnih materijala i poticaja koji će obogatiti njihovo djetinjstvo srećom, veseljem i novim spoznajama. Jedinostveno mjesto u djetetovom životu ima priča. Priča pripada djetinjstvu (Peteh, 2018). Dijete se s pričom upoznaje vrlo rano, prije nego što je naučilo pravilno govoriti i prati ga kroz čitavo njegovo djetinjstvo. Priča raste s djetetom i zapravo ga nikada u potpunosti ne napušta. Ona oblikuje dječji um i karakter i usađuje u dijete moralne i životne vrijednosti. Ortner (1998) navodi kako priče na djecu ostavljaju izrazito snažan dojam te da se djeca prema vlastitom iskustvu poistovjećuju i uspoređuju s glavnim likovima priča. Djeca s užitkom prihvaćaju ponuđene ideje i prijedloge za rješenje problema. Prema Petehu (2018) priče tješe i umiruju dijete, ulijevaju mu hrabrost i sigurnost te ga uče kako se i najveće prepreke i problemi mogu prevladati. Priče ne skrivaju opasnost. Opasnost i strah prisutni su u pričama, no sretan završetak oslobađa dijete straha i daje mu nadu i motivaciju kako je svaki problem rješiv i da ne postoji ništa što se ne može savladavati. „Priča djeluje na različite sposobnosti, utječe na razvijanje psihičkih funkcija (pažnju, mišljenje, pamćenje), rasplamsava maštu koja je i te kako potrebna za stvaralačke igre i aktivnosti“ (Peteh, 2018: 17). Priče u svojoj fabuli nude i simbolične radnje koje djeluju na djetetov unutarnji svijet, obogaćuju ga i nadopunjuju (Velički,

2013). Postoji nebrojeno mnogo blagodati priče na djetetov život. Život djeteta i njegov odnos s pričom satkan je od neraskidivih niti čiju vezu odrasli moraju bezuvjetno poticati, podupirati i njegovati.

4. KAKO ODABRATI PRAVU PRIČU?

Pričanje i čitanje slikovnica i priča jedna je od najdražih djetetovih aktivnosti. No, kakve li će slikovnice i priče odrasli odabrati za dijete ovisi isključivo o njima, a to je izuzetno važan i ozbiljan zadatak. Dijete će tek u kasnijoj dobi moći samo izabirati djela koja ga zanimaju i fasciniraju te koja želi proučiti i čitati. Peteh (2018) objašnjava kako je neophodno odabrati sadržaje i djela koja će djeci uvijek biti poticaji „za još jednu priču“ jer tako djeca razvijaju ljubav prema priči i knjizi općenito. Tako će se dijete izgraditi u budućeg čitatelja koji će voljeti knjigu i uvijek za njom posezati, koji će u knjizi pronalaziti sreću i utjehu, ali i prijatelja.

Prilikom traženja kvalitetnog i prikladnog odabira priče, nije isključivo važno prilagoditi ga odgovarajućoj dobi djeteta. Određena priča može imati sasvim drugačiji utjecaj na djecu iste dobi. Sama starost djeteta ne može uvijek biti polazište odabira adekvatnog štiva, stoga je vrlo važno da se ne zanemaruje individualni pristup svakome djetetu jer je upravo to najbitniji čimbenik koji utječe na odabir same priče (Velički, 2013). Izbor sadržaja, prije svega, djeci treba biti zanimljiv, mora u njima pobuditi interes (Peteh, 2018). Koji su sadržaji djetetu zanimljivi i interesantni, ovisi o samom djetetu, o njegovim razvojnim karakteristikama i o okruženju u kojem raste. Stanuje li u gradu ili na selu, kakvi su odnosi u obitelji, kakve li su svakodnevne navike djeteta i njegove obitelji, s kojim je zanimanjima upoznat, koje li životinje poznaje, kako provodi vrijeme u prirodi, koje crtane filmove gleda, kako se u obitelji rješavaju konflikti i nesuglasice...Sve su to faktori koji utječu na samo dijete i njegovu spoznaju svijeta. Na temelju svoje svakodnevnice i poznavanja svijeta koji ga okružuje, dijete razvija određene interese. Bitno je aktivno slušati i promatrati dijete. Dijete će samo reći, pokazati ili dati naslutiti što ga veseli, čega se boji, što voli raditi te kako se snalazi i igra s drugom djecom. Potrebno je oslušivati djetetove želje, potrebe i osjećaje. Velički (2013) navodi kako vrlo često djeca sama uče odrasle koju im priču treba ponuditi.

Sadržaj tema priča bogat je i raznolik. Priče mogu govoriti o ljudima i životinjama, o djeci i njihovim vršnjacima, opisivati biljke, prirodu i prirodne pojave, mogu poučavati o stvarnom i

nestvarnom. One mogu upoznati djecu s prošlosti, ali i budućnosti. Mogu ih odvesti u nove, čudesne svjetove, na čarobna putovanja i upoznati ih s novim bićima i planetima. Djeca kroz priču upoznaju život i svijet, ljude u njemu, njihove mane i vrline te borbu dobra i zla (Peteh, 2018). Kako bi djecu upoznali s bogatstvom tema i sadržaja koje priče nude, nužno je da se, prije svega, odrasli upoznaju s bogatstvom dječje književnosti. Odrasli trebaju otkriti prave bisere koji se skrivaju u mnoštvu bajki i usmenih narodnih priča i predaja te u autorskim djelima dječje književnosti (Velički, 2013).

Tijekom pričanja i čitanja priča, priča mora biti u svom izvornom obliku. U raznim skraćenicama i izvedenicama priče, simboli mogu biti opisani na djeci zbunjujući i neodgovarajući način. Arhaične će riječi i fraze doprinijeti bajkovitom i čarobnom ugođaju, stoga ih nije potrebno pojednostaviti do samoga kraja. Također, djeca će mnoge „tajanstvene“ riječi kao što su *kob*, *tajna*, *slutnja*, *beskraj* i *strahota* rado primjenjivati u svakodnevnom govoru jer su zanimljive i drugačije od onih koje upotrebljavaju. Nadalje, u pričama se često susreću riječi koje su nastale oponašanjem prirodnih zvukova (npr. *fjukati*, *brboriti*, *grgljati*, *ćurlikati* i sl.), a djeca ih smatraju izrazito šaljivima te će ih takve riječi potaknuti na stvaranje vlastitih, novih riječi. Djeca će uz pomoć priča otkriti pravo bogatstvo riječi i jezika, naučit će i usvojiti nove, nepoznate riječi, primjenjivat će ih u vlastitom govoru i u izražavanju te opisivanju svojih misli, želja i osjećaja (Velički, 2013). Što je djetetov rječnik bogatiji i raznovrsniji, njegovo će izražavanje biti slobodnije i kvalitetnije.

4.1. Odabir priče prema dječjoj dobi

Prilikom odabira određene priče, također je bitno da priča prati dob djeteta i bude prilagođena njegovom razvoju. Ako tematika priče odgovara dječjem interesu, ali je sam sadržaj neprimjeren i pretežak za dječju dob i njeno shvaćanje, priča je za dijete jednostavno neodgovarajuća i neprilagođena. Dijete je neće shvatiti ili će je pogrešno protumačiti pa će priča uvesti nemir i zbunjenost u njegov unutarnji svijet.

Velički (2013) obrazlaže kako prve priče koje će pojedinac ispričati djetetu trebaju biti kratke i ritmične te nježne. Priče trebaju biti melodične i oslanjati se na zvučnoj komponenti govora te na pokret. Najbolji primjer takvih priča su uspavanke, malešnice, tapšalice i kratke rimovane priče. One prenose ljubav i ugodu te iskazuju osjećaje. Perrow (2010) kaže kako se takve priče,

koje se najčešće tiho pjevuše (pogotovo uspavanke), pridonose dubljem emocionalnom povezivanju djeteta i roditelja. Stihovi uspavanke ritmični su i izrazito muzikalni, a mogu pripovijedati i jednostavnu priču: *Spavaj, dijete, tiho spi, tata čuva ovčice, mama drvo slova trese, s njega past će mali snovi, samo za te snovi slatki, zato, dijete, usni ti.* (Perrow, 2010: 74).

U drugoj i trećoj godini života, dijete postaje sve svjesnije vlastitog tijela i na okolinu koja ga okružuje. Iako djetetov govor još nije u potpunosti razvijen, dijete zajedno s govornikom ponavlja riječi koje je čulo (Velički, 2013). Najprikladnije su složenije narativne igrice i kompliciraniji stihovi za upoznavanje dijelova tijela. Igre s prstima djeci su izrazito zanimljive i drage. Dječji prstići mogu poslužiti kao „rekviziti“ pomoću kojih se može ispričati priča (npr. o mišiću koji se skriva u kućici ili o pauku koji se penje na zid), (Perrow, 2010).

Velički (2013) navodi tri bitna obilježja koje priča mora sadržavati za djecu stariju od tri godine, a to su: u priču mora biti uključena određena akcija, radnja treba biti sačinjena od manjih epizoda, a likovi trebaju biti jednostavni. Također, određeni se dijelovi radnje trebaju ponavljati. Perrow (2010) kao primjer dodaje priču „Velika repa“ u kojoj se radnja ponavlja svaki put kada se u priču uključi novi lik – pokušava se iščupati velika repa. Kako se dječja koncentracija i pažnja razvija sukladno s djetetovom dobi, djeca mogu uživati o pričama o prirodi koje će s njihovim uzrastom postajati sve dulje i složenije, a mogu biti izvrsno sredstvo i motivacijska aktivnost pri učenju novih znanja. „Svakodnevnne“ priče kao osobne priče i sjećanja iz prošlosti (npr. „Sjećam se kako sam naučila voziti bicikl.“) odlična su vrsta koju djeca obožavaju te mogu rasti s djecom uvođenjem kompleksnijih dijelova i detalja. Djeca ih mogu i sama stvarati te tako razvijaju svoje govorno stvaralaštvo, ali i pamćenje i kreativnost (Perrow, 2010).

Oko četvrte godine djetetova života, ono razvija i sposobnost imaginacije i sanjarenja. Razvijanjem sposobnosti imaginacije, dijete je spremno uživati u narodnim pričama i bajkama koje sadrže simbole i čudesne elemente. Bajke pričaju o običnim ljudima, o kraljevićima i princezama ili o djeci, a likovi se dijele na dobre i loše. U gotovo svakoj bajki postoji problem ili prepreka koja se mora prevladati i riješiti. Zločesti likovi u bajkama čudesnom preobrazbom mogu postati dobri, a naizgled teška i nepremostiva prepreka čarobno bude rješiva i savladana. Iz tog razloga, bajke osnažuju dječju maštu i kreativnost, ali im daju i utjehu i nadu kako ne postoji problem ili zapreka koja se ne može riješiti (Perrow, 2010).

Koju god priču pojedinac priča ili čita djetetu, on mora uvažavati jedinstvenost dječjeg svijeta. Dječja stvarnost polazište je za pričanje priča, jedino će se tako dijete uživjeti u priču i moći poistovjetiti s njom.

5. ČITANJE I PRIPOVIJEDANJE PRIČA

Svijet priče, bajke i mašte predstavlja dječji svijet. Priče su jedna od djetetovih omiljenih aktivnosti. Djeci nikada nije dovoljno zanimljivih, maštovitih i napetih priča. Ona su spremna odvojiti se od bilo koje aktivnosti u kojoj se nalaze, od igre i sreće, najveće srdžbe ili ljutnje te smireno sjesti i poslušati priču. Djecu možemo uvesti u svijet priče pripovijedanjem ili čitanjem (Peteh, 2018).

5.1. Čitanje

U današnjem svijetu, tehnologija i digitalni mediji kao što su televizija, računala i mobilni uređaji, postali su, u većini slučajeva, djetetova svakodnevnica. „U vrijeme dominacije različitih vrsta „ekrana“ u dječjim životima, priče koje djeci pričaju ili čitaju odrasli glavom i bradom, pravi su blagoslov“ (Perrow, 2010: 255). Knjiga i čitanje priča djeci od neizmjerne je važnosti. Čitanje priča djeci može ojačati, osnažiti i obnoviti bliskost i povezanost djeteta i roditelja. Willingham u svojoj knjizi *Raising Kids Who Read* prema Bukviću (2016) objašnjava koliko je važno čitati priče djeci. Djeci je potrebno da iskuse i dožive zadovoljstvo čitanja. To će zadovoljstvo spoznati kroz razumijevanje priče, kroz poistovjećivanje s likovima i uranjanje u daleka vremena i daleke svjetove. Nijedan drugi medij ne može prenijeti djetetu takvo snažno i bogato iskustvo jer nijedan ne zahtijeva u tolikoj mjeri doprinos i sudjelovanje roditelja ili odgojitelja.

Čitanje ima svoje posebnosti. Važno je čitati priču razumljivo, jasno, glasno. Potrebno je čitati s osjećajem, tečno i razgovijetno. Kada je sadržaj priče zanimljiv i kvalitetan, a čitanje lijepo i osjećajno, rezultat je dijete koje će biti oduševljeno pričom i knjigom općenito. Dijete će razvijati pozitivan i zdrav odnos prema knjizi i čitanju (Peteh, 2018). Bit će motivirano za daljnje čitanje priče te da se kasnije i samo upusti u proces čitanja. Tempo mora biti ujednačen,

ne smije se priča čitati ni prebrzo, ni presporo. Prebrzim čitanjem djeca neće moći u potpunosti razumjeti radnju te je moguće da će je krivo protumačiti, dok presporim čitanjem čitatelj dolazi u opasnost da ova aktivnost djeci postane dosadna i monotona. Naglasak u čitanju mora biti ispravan, a dikcija i artikulacija pravilni (Peteh, 2018). U priče u kojima je iskazana snažna emocionalna komponenta ne smiju se dodavati dodatne rečenice jer se time narušava doživljaj priče (ibid.). Priča se mora pročitati što vjerodostojnije, ne smije se intervenirati dodatnim rečenicama ili pojašnjenjima tijekom čitanja. Djecu se tako „vadi“ iz njihovog unutarnjeg svijeta mašte, simbola i emocija u koji ih je priča uvela. Njihova identifikacija s likovima i njihovim problemima i teškoćama staje te počinju razmišljati o riječima i pitanjima čitatelja. Priča jednostavno gubi smisao. Do toga dolazi jer su autori takvih priča proveli mnogo vremena razmišljajući i usavršavajući rječnik priče kako bi njen učinak i poanta bila što jača i intenzivnija (Šimunović, 2001).

5.2. Pripovijedanje

Kuvač (2005) prema Velički (2013) definira pripovijedanje kao složenu jezično-spoznajnu sposobnost. Pripovijedanje zahtijeva stvaranje strukture priče, stvaranje početka, sredine i kraja, no i dekonstruiranje jezika i jezično oblikovanje same priče. Pripovijedanje je širi pojam koji uključuje i pričanje i prepričavanje. Postoji osjetna razlika između pripovijedanja i čitanja, iako su oba načina prenošenja i prezentiranja priče jednako važna. Djeca osjećaju i primjećuju tu razliku još od svoje najmanje dobi. Pripovijedanje je osobnije i intimnije, stvara se posebna veza između pripovjedača i slušatelja, pripovjedač utječe na slušatelja. Slušatelj osjeća pripovjedača, on prima jedinstven osjećaj slušajući stvarnu osobu kako pripovijeda određenu priču. Stvara se istinska ljudska povezanost (Šimunović, 2001). Ta se povezanost ostvaruje putem pogleda, gesti, pokreta ruku i tijela, glasa i izravne neposrednosti (Perrow, 2010). Kada je pričanje priče nadopunjeno i obogaćeno pogledima, gestama i pokretima tijela, dječji se doživljaj priče dodatno oplemenjuje. Djeca istovremeno slušaju i gledaju priču, a knjiga taj izravan doživljaj priče ne ometa (Velički, 2013). Pripovjedač je prilikom pričanja priče slobodan, on nije vezan za knjigu, već je izravno povezan s publikom. Pripovjedačeve riječi, glas, lice, tijelo i osobnost pomažu i doprinose ugođaju i smislu priče (Perrow, 2010). Na taj se način potiče slušatelja da stvara mentalne slike priče. Pomaže mu da uroni u svijet mašte i simbola, da se poistovjeti s herojem ili heroinom i da na neizravan i

indirektan način uči o mogućim rješenjima i pobjedama nad preprekama i teškoćama kroz koje glavni likovi prolaze (Šimunović, 2001).

Kako su glavno sredstvo pripovijedanja upravo glas, pogledi, geste, pokreti ruku i tijela pripovjedača, on tim „rekvizitima“ zadržava slušatelja u priči od samog početka do kraja. Dječja je koncentracija prilično kratkotrajna. Time dodatno doprinose televizija i mobilni uređaji, na kojima djeca provode vrijeme gledajući crtane filmove. Pasivno sjede i gledaju takve sadržaje čiji su podražaji mnogobrojni i nimalo poticajni za djetetov razvoj mašte, koncentracije i pamćenja. Čar pripovijedanja je kako pripovjedač kratkim pogledom usmjerenim prema djetetu, promjenom glasa ili geste može smiriti nemirno dijete. Time djetetu šalje poruku koju dijete prima i shvaća, a pripovjedač nije morao stati s pripovijedanjem i prekinuti tok priče (Perrow, 2010). Pripovijedanje razvija i produžuje djetetovu koncentraciju, a tu koncentraciju dijete prenosi i na druge aktivnosti. Razvoj mašte, mentalnih slika te koncentracije važne su vještine koje dijete izgrađuje i usavršava, a one su nužne za učinkovito i kvalitetno učenje.

Cilj i ljepota pripovijedanja nije zamijeniti ili nadomjestiti čitanje, već ga nadopunjavati i obogatiti, ali i potaknuti slušatelja i u njemu pobuditi interes na kasnije čitanje (Velički, 2013). U radu i odgoju djece, treba biti dovoljno mjesto za oboje, i za pripovijedanje, i za čitanje. „Pripovijedanje ima korijene u usmenoj tradiciji. Čitanje priče ovisi o napisanom tekstu. Oba su načina jednako važna za prenošenje priča.“ (Perrow, 2010: 256). Pripovijedanje i čitanje priča jest umijeće koje oplemenjuje djetetov život, ono ima jednako važan udio u djetetovu životu i iskustvu kao buđenje i spavanje te je značajno i neophodno kao jelo (Kearney, 2009).

5.3. Kompetencije pripovjedača

Važno je da se pripovjedač prilikom pripovijedanja priče drži određenih smjernica te da ima razvijene vještine i sposobnosti koje će pripovijedanje učiniti posebnim i čarobnim. Pripovjedač je spona koja povezuje slušatelja i samu priču. Kako će je slušatelj protumačiti, hoće li shvatiti njenu srž i bit, hoće li mu pomoći te može li se identificirati s njom ovisi o odabiru priče, ali i o samom pripovjedaču. Pripovjedač prije svega mora voljeti odabranu priču. Bez obzira koliko je neka priča lijepa, kvalitetna, poučna i umjetnički vrijedna, ako pripovjedač nije u potpunosti prisvojio i razumio njenu ljepotu i kvalitetu, ona neće ostvariti svoj puni potencijal.

Osim da je voli i istinski prisvoji, važno je da pripovjedač dobro poznaje priču koju je odabrao za pripovijedanje. Velički (2013) navodi određene smjernice: pripovjedač se mora samostalno pozabaviti slikama u određenoj priči, mora razmisliti kakav je osnovni ton priče (to će postići nakon što ju je nekoliko puta pročitao), mora razviti i opisati likove u svojoj mašti te koje slike izazivaju određene rečenice. Važno je da pripovjedač promišlja o simbolima, što oni predstavljaju i znače te kako će simboli, ali i cjelokupna priča utjecati na djecu. Pripovjedač priča priču prvenstveno zbog djece i njihove dobrobiti te je bitno ostaviti djeci vremena za emocionalnu stanku nakon pričanja priče. Djeci je potrebno vrijeme da se smire i opuste, da prerade doživljaje. I konačno, pripovjedač treba u slušateljima probuditi radost zbog vlastitog pripovijedanja.

Merkel prema Velički (2013: 44) nabroja kojim sve vještinama, odnosno kompetencijama pripovjedač mora ovladati kako bi bio dobar pripovjedač:

- Kad je god moguće pričati bez tekstualnoga predloška, tako da napamet znamo „shemu priče“, odnosno tijekom radnje (tzv. „kostur“ priče) te ključne rečenice.
- Često uklopiti ponavljanja (formule).
- S djecom održavati kontakt očima.
- Kad god je to moguće pričati u krugu kako bismo postigli prisnu atmosferu.
- Upotrebljavati geste i mimiku kako bismo potpomogli radnju i njezin tijek.
- Ponekad upotrijebiti određena odabrana sredstva i rekvizite.
- Uvažavati vrijednote govorenoga jezika (intonaciju, ritam, tempo, stanku, intenzitet).
- Ne pričati prebrzo. Ako smo u dvojbi, radije primijeniti polaganiji tempo.
- Eventualno upotrijebiti različitu boju glasa za različite uloge (ne pretjerati).
- Igrati se glasom (jačina, ritam, brzina, intonacija – silazna, uzlazna...).
- Umetnuti stanke.
- Upotrebljavati jezik koji djeca razumiju, ali ga istovremeno obogatiti kako bismo djeci bili dobar govorni uzor.
- Uključiti djecu u priču (npr. tako da oponašaju određene pokrete koje mi izvodimo ili tako da dopuštamo njihova pitanja).
- Ukoliko je potrebno, nepoznate riječi objasniti unaprijed.
- Eventualno nastaviti ili naknadno preraditi priču – uz pomoć igara uloga ili lutkarske/stolne predstave, odnosno stihova na temelju priče.

5.4. Kako pripovijedati

Pripovijedanje je umjetnost, ali s malo odlučnosti dostupna je svakome.

(Šimunović, 2001: 14)

Pripovijedanje nije izvedba, nije pripovjedačev „performans“ ispred publike. Ono je dijeljenje. Dijeljenje riječi, osjećaja i emocija, doživljaja i užitka (Perrow, 2010). Ako pripovjedač tako shvati pripovijedanje, ono mu neće stvarati napetost, neće mu biti napor, već radost i uroda. Važno je da je pripovjedač, prije svega, opušten i smiren, a tomu će mu pomoći temeljita priprema za pripovijedanje. U čar pripovijedanja ne ulazi se nepromišljeno i brzopleto. Pripovijedanje je stvaralački čin te je rezultat odgojiteljeva rada na sebi, aktivnosti i iskustva (Peteh, 2018).

Šimunović (2001) u članku *Pričom do emocionalne stabilnosti* navodi određene odrednice kojima će pripovjedač kvalitetno i djelotvorno ispričati priču. Tempo priče gradi se postupno. On se ubrzava kako radnja dostiže vrhunac. To se postiže kraćenjem razmaka između prepreka i sukoba. Slušatelj ima sve manje vremena da „uhvati dah“. Također, pripovjedač svojom napetošću glasa i pojačanom brzinom pričanja stvara uzbuđenje. Važno je da slušatelj razumije radnju i fabulu. Ubrzanje i napetost neće biti mogući ako pripovjedač mora stati i davati dodatna pojašnjenja o fabuli.

Pripovjedač tijekom pripovijedanja mora stvarati emocionalne uspone i padove. Ako je priča ispričana od početka do kraja u visokoemocionalnom tonu, ostavit će slušatelja bezosjećajnog i emocionalno udaljenog od priče. Osoba može biti kratko emocionalno uključena. Samo napeti, emotivni trenutci u priču trebaju biti naglašeni. U suprotnim, priča za slušatelja postaje monotona i dosadna (Šimunović, 2001).

Gestikulacija je u pripovijedanju izuzetno važna. Uz sam pripovjedačev govor, jednako su bitni pogledi, geste, mimike, pokreti ruku i tijela. Pripovjedač mora udahnuti život u sve likove, radnju i temu priče. Govor, pogledi i pokreti tijela u službi su pripovijedanja i prenošenja emocija, osjećaja i doživljaja na slušatelja. Ako je pripovjedač nervozan i uzrujan, slušatelj će to i te kako osjetiti u njegovom glasu, meškoljenju, lupkanju nogama i nervoznim igranjem

prstiju (Šimunović, 2001). On mora biti smiren, ali dinamičan te u interaktivnom odnosu sa slušateljem.

Kraj priče je ujedno i jedan od najvažnijih dijelova priče. Pri samom završetku priče, smješten je njen vrhunac. U vrhuncu priče, heroj ili heroina susreće se s glavnom i najvećom teškoćom koju uspješno savladava na različite načine. Ovaj dio mora biti u potpunosti jasan i razumljiv slušatelju. To je najviši emotivni trenutak priče. Pripovjedač mora dovesti slušatelja do emotivnog vrhunca priče i dati joj zadovoljavajući završetak. Slušatelju mora doći do spoznaje je li i na koji je način glavni lik ostvario ciljeve postavljene na početku priče (Šimunović, 2001).

6. PRIČA U DJEČJEM VRTIĆU

Priče su sastavni dio djetetova života. Dijete se upoznaje s pričom i slikovnicom u svom obiteljskom domu, u naručju i blizini roditelja i članova obitelji, no njegov odnos s pričom raste i sazrijeva u dječjem vrtiću. Dječji je vrtić odgojno-obrazovna ustanova koja potiče pričanje priča s djecom u svim oblicima rada. Odgojitelji pričaju priče u zajedničkom radu s djecom, ali i u slobodnim i samoiniciranim aktivnostima. Priče su bitna komponenta odgojno-obrazovnog procesa u dječjim vrtićima (Peteh, 2018). Priče razvijaju dječje govorno stvaralaštvo, obogaćuju djetetov rječnik i vokabular, potiču razvoj mašte i kreativnosti te dječje slobodno izražavanje u likovnom, govornom, scenskom i glazbenom području. Također, djeca uz pomoć priča razvijaju sposobnosti i vještine nenasilnog rješavanja problema, razvijaju pozitivnu sliku o sebi i samopoštovanje, ali i suosjećanje te osjetljivost prema potrebama drugih. Djeca uče kako biti samostalni i ustrajni u postizanju određenog cilja i savladavanju određenog problema (Hrvatini i Tucić, 2010).

6.1. Atmosfera i ozračje za pričanje priča

Odabir i način pričanja priče ovisi o pripovjedaču, odnosno odgojitelju. On bira sadržaj i način interpretacije priče. U prethodnim je poglavljima navedeno koliko je važno temeljito se pripremiti za pričanje priča djeci. No, uz pripremu koje je djelo prikladno, kvalitetno, zanimljivo i poticajno za djecu te kako će im priča biti ispričovijedana, važno je stvoriti i

odgovarajuću atmosferu uz koju će djeca još jače i emotivnije doživjeti priču. Gdje će se pričati priča, kako će biti stiliziran prostor, koji će rituale odgojitelj stvoriti, koje li će vizualne i slušne materijale koristiti kao poticaj, kakve će boje i mirisi prevladavati... Sve su to važne i ključne komponente na kojima se gradi samo pripovijedanje (Velički, 2013).

6.1.1. Prostor

Priče zahtijevaju određeni prostor. Kako bi djeca stvarno mogla slušati određenu priču, moraju imati kutak u kojem će se moći opustiti i uživati u priči. To uvjetuje stvaranjem posebnog prostora u dječjem vrtiću koji će služiti za pričanje priča. Mnogi vrtići imaju svoj kutić za pričanje priča. Važno je da kutić za pričanje priča bude miran i ugodan te da nije prenatrpan stvarima koje mogu odvlačiti pozornost i pažnju slušatelja. Poželjno je i zamračiti ostatak vrtićke prostorije, dok će kutić za pričanje priča ostati osvjetljen. Kako ništa ne bi remetilo mir i sklad prilikom pričanja priče, na vrata prostorije može se postaviti natpis: *Pričamo priču, molimo mir!* ili crtež sličnog sadržaja (Velički, 2013).

Formacija kruga odličan je i poželjan način za pričanje priče. Djeca mogu sjediti u krugu na malim, mekanim jastučićima ili na svojim stolicama. Krug predstavlja ravnopravnost, svi su u krugu jednaki te svatko može dobro vidjeti pripovjedača ili rekvizite koje pripovjedač koristi. Poradi bolje koncentracije djece te stvaranja čarobnog ugođaja, u sredinu se kruga mogu postaviti i bajkoviti simboli koji će predstavljati samu priču. To mogu biti: svijeće koje će pojačavati osjećaj svečanosti, krune, kristali, zlatne kugle ili ogledalca koji će odgovarati pričama čija je tematika vezana za kraljevstva, perje i krzno koji su karakteristični za životinjske likove u pričama ili mali krajolici koju su napravljeni od prirodnina kao što su mahovina, lišće, grane drveća, kamenčići i cvijeće, a predstavljat će livade, šume i krajolike (Velički, 2013).

Odgojitelji ponekad mogu djeci pripremiti iznenađenje i urediti sobu u stilu priče. To će na djecu ostaviti veliki dojam i doprijet će boljoj motivaciji i uživanju u priči koja slijedi. Peteh (2018) navodi par primjera kako urediti sobu s obzirom na tematiku priče: ako priča govori o moru, brodovima, ribama i morskim životinjama, soba se može urediti tako da stolice predstavljaju male dječje čamce, pod postaje čarobno morsko dno, a sa zidova sobe vise raznovrsne školjke i fotografije riba, hobotnica i rakova. Nadalje, ako je zima te se odgojitelj odluči ispričati priču vezanu za određeni zimski događaj, sobu može popuniti bijelim dvorcima,

kulama, snjegovićima i bijelim pahuljicama. Potrebno je mnogo truda, maštovitosti i kreativnosti za ovakav tip uvođenja u priču.

6.1.2. Poticaji i pomagači u pričanju priča

Pripovjedač tijekom pripovijedanja može koristiti različite i maštovite poticaje i pomagače. To su raznovrsne boje, zvukovi, mirisi i okusi koji djeci pružaju mogućnost da u potpunosti dožive priču, cijelim svojim tijelom i svim osjetilima. Potrebno je pažljivo i promišljeno odabrati koje će poticaje i pomagače pripovjedač koristiti te u kojoj količini. Prevelika količina poticaja može skrenuti pozornost s priče (Velički, 2013). Peteh (2018) objašnjava razlikuju između demonstracijskih i manipulativnih poticaja. Demonstracijski poticaji uključuju slike, slikovnice, plakate, snimke, kazalište lutaka i sjena, drvene okvire zvane „televizija“, makete i slično. Dijete uz pomoć demonstracijskih poticaja stvara predodžbe, gradi i povezuje određene pojmove te razvija određena znanja i vještine. Manipulativni poticaji su različite aplikacije, lutke i pedagoško neoblikovani materijali. Oni služe kao poticaj za samostalno jezično izražavanje, dramaturgiju i improvizaciju.

6.1.3. Vizualno ozračje

U uređenju vrtičke prostorije, odnosno kutića u kojim će se pričati priča, potrebno je paziti da svjetlost, boje i simboli budu skladni, harmonični i profinjani. Simbolika boja izrazito je važna. Günther prema Velički (2013) tumači simboliku boja koju po potrebama priče pripovjedač može izmijeniti i prilagoditi:

- Crvena označava život, element vatre. Maramama obojenim crvenkasto stvara se osjećaj topline i zaštićenosti. U toplim crvenkastim tonovima djeca se osjećaju ugodno. Treba izbjegavati crvenu kao signalnu boju.
- Zelena označava prirodu. Zelenim maramama pobuđuju se asocijacije na šumu i prirodu. Zeleno je opuštajuće za oči, oči se umiruju.
- Smeđa djeluje zemljano i arhaično. Smeđim maramama prikazuju se stare kuće, pećine, element zemlje.
- Narančasta harmonizira prostoriju i osjećaje. Označava životnu radost, želju za

sudjelovanjem, razgovorom.

- Žuta označava sunce, slavlje i sjaj. Žuta potiče koncentraciju i pobuđuje osjetila.
- Tamnoplava podsjeća na noćno nebo i noć. Plava djeluje mirno i hladno.
- Svijetloplava podsjeća na nebo i vodu, označava element vode.
- Crna djeluje potišteno i treba je izbjegavati. Ako se iz nekoga razloga priča u crnom okruženju (npr. šatoru), treba ga oživjeti drugim bojama.
- Bijela znači čistoću, proljeće ili dvorac. Ako se koriste bijele marame, svjetlosni se efekti mogu pojačati ogledalima, staklenim kuglama i kristalima (npr. za kraljevsku dvoranu).

6.1.4. Slušno ozračje

Dječji doživljaj bajke može se osnažiti i pojačati zvukovima i tonovima. Neobičnim glazbenim instrumentima, za koje nije potrebna dodatna glazbena naobrazba, a oponašaju zvukove iz prirode ili sferične tonove, može se produbiti dječja mašta i stvoriti čudesni ugođaj koji će djecu u potpunosti uroniti u priču. Instrumentima upravlja pripovjedač te ih koristi kao pomoć u pričanju priče. Neki od prikladnih instrumenata su: zvečke, šuškalice, trianogl, drveni ksilofon, kalimba, oceanski bubanj, dječja pentatonska lira i slično (Velički, 2013).

6.1.5. Mirisi i okusi kao dio okruženja

Mirisi i eterična ulja svakako mogu doprijeti cjelokupnom ugođaju i atmosferi za pričanje priča. Oni mogu razbuknati slušateljeva osjetila i pripremiti ga za samu priču. Mogu otvoriti put u unutarnji svijet slušatelja. Prije pričanja priče, pripovjedač može pripremiti posudicu s vodom u koju će staviti nekoliko kapi određenog mirisa, odnosno eteričnog ulja koji će osvježiti i zamirisati po čitavoj prostoriji. Oni djeluju nevidljivo, u tišini, a toliko su snažan i jak poticaj. Velički (2013) navodi nekoliko primjera blagodatni mirisa i eteričnih ulja:

- Bergamot – potiče, ohrabruje, opušta
- Limunska trava – osvježava, oživljava, potiče koncentraciju i izdržljivost
- Mandarina/naranča – osvježava, inspirira, potiče „sunčano“, živahno raspoloženje
- Lavanda – umiruje, uravnotežuje, pročišćava
- Ruža – harmonizira, opušta, potiče osjetila
- Med – uravnotežuje, potiče osjećaj ugone i prihvaćenosti

- Sandalovina – umiruje, uravnotežuje, stimulira i zagrijava
- Vanilija – daje toplinu i ugodu
- Cimet – stimulira, zagrijava i opušta zgrčenost, podržava kreativne stanke; djeci često omiljen.

Priču možemo čuti kroz instrumente i pripovjedač glas, vidjeti uz pomoć boja i raznovrsnih poticaja, mirisati kroz eterična ulja. Također, možemo je i okusiti. U mnogim se pričama spominju raznolika ukusna jela. Velički (2013) navodi samo neke od primjera priča u kojima se spominje hrana. U *Matovilki* spominje se matovilac, u *Crvenkapici* kolači te kućica od medenjaka u *Ivici i Marici*. Nakon pričanja priče, kako bi se pojačao i produbio slušateljev osjećaj i doživljaj, poželjno je pripremiti jela čarobnog i osebnog naziva koja podsjećaju na ispričanu priču.

6.1.6. Stvaranje rituala

„Stvaranje jednostavnih rituala za pričanje priče pomaže stvoriti ugođaj i privući pozornost publike“ (Perrow, 2010: 258). Razvijanjem pripovjedačkih rituala s djecom prije, tijekom i poslije čitanja pomaže i omogućava djeci jedinstveno vrijeme i prostor za slušanje priča. U tim trenucima vanjski svijet ne postoji. Postoji priča i isključivo njena stvarnost. Perrow (2010) navodi kako rituali ovise o prilici i publici, a navodi nekoliko korisnih i djelotvornih:

- puštanje glazbe (prije i nakon priče)
- prigušena svjetla
- sjedenje na specijalnom „stolcu“ ili „naslonjaču za priče“
- pronalaženje posebnog „kutka za pričanje priča“ ili stola za rekvizite i lutke
- određivanje posebnog vremena u danu za pričanje priča (sukladno dnevnom ritmu)
- pomaganje djeci da uđu u „raspoloženje za slušanje priče“ zahvaljujući jednostavnim igrama prije priče
- dočekivanje djece posebnom „pjesmicom uz priču“.

Ritualni kao uvod u pričanje priče mogu biti od velike koristi za kvalitetno slušanje i uživanje u priču. Pripovjedač osmišljava raznovrsne i kreativne načine pozdravljanja djece prije početka same priče te na koji će ih način uvesti u priču. Velički (2013) navodi primjer kako djeca

prilikom ulaska u prostoriju ili prostor namijenjen za pričanje priča mogu na poznatu melodiju pjevati pjesmicu:

Otvorajte vrata,

Sva od čudnog zlata,

Nek' sad naš put započne

U zemlju bajki vodi me.

Također, prije samog pripovijedanja priče, pripovjedač može zamoliti djecu da zatvore oči i prepuste se putovanju u svijet priča i bajki. Pripovjedač priča umirujućim i smirenim tonom vježbu zamišljanja koja uvodi dijete u čudesan svijet pripovijedanja (Velički, 2013). Osim uvodnih rituala, važno je priču i završiti na kvalitetan način. Postoje formule koje će djeci biti izrazito zanimljive, a uz njihovu će pomoć priča postati vjerodostojnija. Njih može izreći pripovjedač samostalno ili zajedno s djecom, a neke se od njih mogu i pjevati:

I to je sve istina,

Kao što vi vidite mene,

A ja vidim vas!

ili

I najljepša priča prođe,

K'o što prođe svaka sreća

A'l je uvijek sretan onaj

Tko se priče dugo sjeća. (Velički, 2013: 84)

7. VAŽNOST PRIČE U DJETETOVOM ŽIVOTU

Priča ima neizmjernu važnost i utjecaj na djetetov život. Priča je djetetu veselje, radost, kvalitetna zanimacija, ali i potreba. „Ranim čitanjem priča učimo djecu čitati priče, i učimo ih kako priče pričati sebi, dalje kroz život.“ (Bukvić, 2016). Priče su slušatelju dragocjena samopomoć, podučavaju ga da nije sve tako crno i da rješenje uvijek postoji.

Kroz priče djeca usvajaju i razvijaju vještine za snalaženje u životnoj sredini i bude razumijevanje i odgovornost prema prirodi i drugim ljudima. One nude modele socijalizacije, modele ponašanja u skupini i društvu, pomažu odrasti u svijetu u kojem je neophodno držati se određenih pravila, imati razumijevanje za želje drugih ljudi i svoje želje dovesti u sklad s okolinom. One nude načine samoodlučivanja, raznolike mogućnosti rješavanja sukoba i prepreka te uče djecu kako se nositi sa svojim osjećajima i emocijama. Nezaobilazan su uvjet za razvoj mašte i kreativnosti. Pravo je blagostanje i radost kada djeca mogu slušati priče koje im odrasli čitaju naglas. Djeca će tako lakše i brže naučiti govoriti i čitati. Djeca predškolske dobi, slušajući vrijedna i lijepa umjetničko književna djela, razvijaju znatiželju i koncentraciju te prije počinju shvaćati koncepte prostora, vremena i uloga, a i njihov odnos prema knjigama i literaturi postaje mnogo prisniji. Čitanje djeci mora biti redovit događaj, poput rituala koji stvara očekivanja i želje za novim saznanjima i spoznajama (Hrvatini i Tucić, 2010).

Prema Bukviću i Cvijanoviću (2015) vrlo je važno da odrasla osoba, odnosno pripovjedač pokazuje ljubav prema priči i da što često poseže za njom kako bi dijete činilo isto i razvilo svoju kulturu i naviku čitanja. Odrasle su osobe djetetu uzor i model, posebice roditelji i odgojitelji. Važno je da oni njeguju knjigu i pričanje, kako bi i dijete moglo slijediti njihov primjer. Čitati i pričati priče djeci od njihove najranije dobi jednako je važno kao i briga o njihovim najosnovnijim potrebama.

8. PRIČA KAO LIJEK

Knjiga je iskustvo, osjećaj i doživljaj. Nakon pročitane ili odslušane priče, čovjekov doživljaj o priči, odnosno knjizi, rijetko staje. On ima potrebu razgovarati o pročitanoj, podijeliti svoje stavove, iskustva, osjećaje i emocije koje je knjiga u njemu izazvala. To je jednako obilježje djece i odraslih. Djeca će kroz razgovor, igru, govorne, likovne i glazbene aktivnosti pokazati i izraziti koliko je određena priča ostavila trag na njima, koliko je do njih doprla. Psiholozi su prepoznali tu čarobnu osobitost knjige te je počinju koristiti kao pomoćno sredstvo prilikom terapija. Knjiga ima određena ljekovita svojstva, može liječiti ljudsku dušu te često može pomoći čovjeku da pomogne sebi samom (Antulov, 2019). Terapija knjigom želi omogućiti pojedincu pogled u sebe u trenucima mira da ga potaknuti da razumije i prihvaća promjene u trenucima nemira i uzbuđenosti duha (Bašić, 2021).

8.1. Biblioterapija

Samuel Crothers prvi je puta 1916. godine upotrijebio pojam *biblioterapija*. Pojam se sastoji od riječi *biblio* što znači knjiga i *therapeia* što znači liječenje. Crothers u biblioterapiju ubraja sve postupke čitanja i pričanja priča koji će djelovati u svrhu poboljšanja zdravlja i kvalitete života pojedinca. U procesu biblioterapije stvara se prisan odnos između čitatelja/slušatelja i književnog lika. Pojedinaac će moći bolje razumjeti i osvijestiti vlastite emocije, a time će moći prevladati one negativne ili se lakše naučiti „nositi s njima“ (Antulov, 2019). Knjižničari su prihvatili termin *biblioterapije* i uvidjeli važnost stvaranja posebnih vrsta knjiga koje će se koristiti u terapeutske svrhe (Bašić, 2021). Šimunović (2001) definira biblioterapiju kao svaku planiranu i unaprijed pripremljenu upotrebu književnih djela bilo koje vrste, koja su namijenjena poticanju emocionalnog izražaja, smanjenju emocionalne napetosti, razvijanju mašte i kreativnosti, ali i suočavanju sa stresom te tretmanu raznih problema i teškoća u ponašanju. Biblioterapija se može koristiti kod razvijanja svijesti pojedinca te za poticanje iskrene procjene o vlastitoj osobnosti. Kroz pažljivo odabranu knjigu, pojedinac može razviti veći interes i empatiju za svoju okolinu i ljude u njoj te bolje razumjeti ljudsko ponašanje. Također, biblioterapija može doprinijeti ublažavanju emocionalnih i mentalnih opterećenja te pokazati pojedincu da uvijek postoji rješenje problema i to ne samo jedno rješenje, već više

njih. Kako kvalitetno razgovarati o problemu te razviti konstruktivan pristup istome (Centar zdravlja, 2012).

Postoje tri oblika biblioterapije, a dijele se na institucionalnu, kliničku i razvojnu biblioterapiju. Institucionalna biblioterapija vrsta je biblioterapije koju su primjenjivali liječnici na medicinskim ili psihičkim pacijentima, zatvorenicima ili privatnim klijentima. Knjižničar nije mogao provoditi takav oblik biblioterapije, već je mogao biti suradnik u samom procesu provedbe. Za razliku od institucionalne biblioterapije, knjižničareva se uloga povećava kod provođenja kliničke biblioterapije (Reščič Rihar, 1999). Klinička je biblioterapija namijenjena osobama s emocionalnim problemima ili problemima u ponašanju, a u njezinom provođenju sudjeluju psihijatar, terapeut mentalnog zdravlja i knjižničar u svrhu uvida u stanje pojedinca i promjene ponašanja (Bašić, 2021). Za razliku od institucionalne i kliničke biblioterapije, koje su namijenjene osobama koje imaju određene zdravstvene, emocionalne probleme ili probleme u ponašanju, razvojna je biblioterapija namijenjena zdravim pojedincima u svrhu očuvanja duševnog zdravlja te normalnog osobnog i tjelesnog razvoja. Podjednako je može izvoditi knjižničar, učitelj, profesor ili pedagog (Reščič Rihar, 1999). Bašić (2021) opisuje kako se u razvojnoj interaktivnoj biblioterapiji koristi literatura i kreativno pisanje s djecom, odraslima i starijim osobama u svrhu razvoja i osobnog rasta, a može se provoditi u odgojno-obrazovnim ustanovama kao što su vrtići i škole, knjižnice, rekreativni centri i domovi zdravlja.

Rudež prema Antulov (2019) navodi kako kroz postupak biblioterapije pojedinac može osvijestiti zatumljene, neverbalizirane i neosvijestene emocije, a to se događa kroz procese identifikacije, odnosno poistovjećivanja, projekciju, katarzu i uvid.

a) Identifikacija

Faza identifikacije najvažnija je faza biblioterapije. Ona je podloga za psihički i socijalni razvoj slušatelja, odnosno djeteta te se bez nje ne mogu razviti ni drugi procesi (Šimunović, 2001). Razlog tomu je što se u fazi identifikacije slušatelj poistovjećuje s likovima i situacijama koje su slične njemu samome. Slušatelj će putem empatije prema književnom liku uvidjeti koje misli i emocije i on sam posjeduje. Empatija može dovesti do toga da pojedinac postane svjestan sličnosti između svoga života i života lika u knjizi (Bušljeta i Piskač, 2018). Problemi i krizne situacije lakše se prihvaćaju i lakše se suočavati s njima ako pojedinac shvati i spozna kako i drugi ljudi, odnosno likovi u književnim djelima, proživljavaju iste probleme, patnje, sumnje i strahove (Antulov, 2019).

b) Projekcija

Šimunović (2001) navodi kako u ovoj fazi biblioterapije, slušatelj projicira sebe i svoje osjećaje u književni lik s kojim se poistovjećuje. Kroz taj književni lik pojedinac izražava vlastite stavove i reakcije drugih te ispituje vlastito i tuđe ponašanje.

c) Katarza

Kada se slušatelj poistovjećuje s likom, dijeleći s njim svoje stavove, osjećaje i emocije, on može doživjeti emocionalno rasterećenje i olakšanje (Šimunović, 2001). Emocionalno uzbuđenje do kojeg dolazi nakon pročitano ili odslušano književnog dijela dovodi do oslobođenja od napetosti i potisnutih osjećaja i emocija (Antulov, 2019). Bušljeta i Piskač (2018) opisuju katarzu kao doživljaj i afektivno izricanje emocija koje može potaknuti određene unutarnje psihičke promjene i prihvatanje. Slušatelji postanu emocionalno angažirani oko priče i književnog lika, odnosno situacije s kojom suosjećaju i s kojom se poistovjećuju te imaju potrebu izražavati svoje emocije. Vrlo je važno da emocije i stavovi slušatelja budu prihvaćeni. Djeca trebaju osjećati da njihove emocije vrijede te da su prihvaćene. Tako će samim time i oni lakše prihvaćati i razumjeti tuđe emocije i ponašanje. Zbog toga treba poticati na izražavanje emocija te im pristupiti s razumijevanjem i nipošto ih kritizirati.

d) Uvid

Kada slušatelj prepozna određene emocije, započinje faza uvida u kojoj on vidi emociju i problem drugog kao nešto poznato. Zadnja faza biblioterapije započinje kada slušatelj osvijesti i spozna činjenicu da su njegova situacija i problem rješivi. Knjiga, odnosno priča nudi prijedloge za promjenu i potiče traženje originalnih ideja za rješavanje vlastitog problema. Uvid je krajnji cilj biblioterapije. Definira se kao otkrivenje nečega novoga unutar psihičkoga života što se kasnije može uporabiti kako bi se poboljšala kvaliteta slušateljeva budućeg života (Bušljeta i Piskač, 2018).

Biblioterapija treba biti zadovoljstvo osobe koja je provodi te osobe na koju ona djeluje. Biblioterapeut mora biti stabilna osoba koja je zaista zainteresirana za druge, koja suosjeća sa slušateljem. Odnos biblioterapeuta i slušatelja zasniva se na empatiji, razumijevanju i prihvatanju. Tamo nema mjesta moraliziranju, prijetnjama i zapovijedanju. Poželjno je da biblioterapeut surađuje s drugim stručnjacima bliske struke, npr. odgojitelj koji provodi biblioterapiju može surađivati s knjižničarom, pedagogom ili psihologom. To doprinosi

ravnoteži i kvaliteti terapije (Centar zdravlja, 2012). Kako bi proces biblioterapije bio uspješan i kvalitetan, biblioterapeut mora stvoriti toplu i ugodnu atmosferu koja će zračiti međusobnim poštovanjem i povjerenjem. Biblioterapeut u dječjem vrtiću mora dobro poznavati djecu i njihove emocionalne probleme i probleme u ponašanju, ali i samu literaturu koju će odabrati (Maich i Kean, 2004).

„Glavni je cilj biblioterapije i poetske terapije izazivanje promjene, koja se postiže ovladavanjem vještinama prilagodbe za nove izazovne situacije.“ (Bašić, 2021:16). Ciljevi i dobrobiti biblioterapije su sljedeći:

- povećati samorazumijevanje i ispravno samoopažanje
- povećati osjetljivost za interpersonalne odnose
- osvijestiti životnu orijentaciju
- razviti kreativnost i samoizražavanje
- ohrabriti pozitivno mišljenje i kreativno rješavanje problema
- ojačati komunikacijske vještine, osobito vještine slušanje i govorenja
- ujediniti različite aspekte osobnosti radi psihičke cjelovitosti
- osloboditi presnažne emocije i osloboditi se od napetosti
- steći novo mišljenje s pomoću novih ideja, uvida i informacija
- pomoći sudionicima da osjete oslobađajuće i izlječujuće kvalitete ljepote (Bašić, 2021).

Biblioterapija će biti uspješna jedino izborom „prave knjige, u pravo vrijeme za pravi problem“ (Škrbina, 2013). Mach i Kean (2004) navode kako će se biblioterapija pokazati uspješnom i učinkovitom ako će se dijete, odnosno slušatelj, emocionalno povezati s pričom te ako će doći do pozitivnih promjena u emocionalnom zdravlju slušatelja.

9. TERAPEUTSKE PRIČE ZA DJECU

Knjiga može doprijeti tamo gdje odrasli ne mogu.

(Maich, Kean, 2004: 5)

9.1. Definiranje terapijskih priča

Svaka ispričana priča može imati iscjeljujuća ili terapijska svojstva. Ako je ispričana priča slušatelju smiješna, u njemu izaziva radost i veselje te smijeh može djelovati ozdravljajuće, a ako u slušatelju budi tugu, suze mogu iscjeljivati. Samo slušanje priče može biti iscjeljujuće. Ako dijete redovito sluša priče, priče mogu utjecati na razvoj i jačanje koncentracije i pažnje te mogu izgraditi njegov svijet mašte. U vremenima kada su toliko popularizirani mediji koji prikazuju fiksirane, već kreirane slike koje gledatelj prima i prihvaća bez potrebe korištenja vlastite kreativnosti, priče su itekako nužne. One nude djetetu mogućnost te i zahtijevaju od njega da samo na maštovit i životopisan način kreira vlastite unutarnje slike (Perrow, 2013).

Također, pomno odabrane priče imaju sposobnost djelovati na dječje ponašanje u određenim situacijama te ga promijeniti. Terapijske priče obnavljaju zdravlje, uspostavljaju ravnotežu, uče pojedinca kako postati čvrsto i cjelovito biće. One pomažu pojedincu kako vratiti harmoniju i ravnotežu u ponašanje ili situacije koje su u tom trenutku izvan ravnoteže (Perrow, 2010). Umjesto da odrasle osobe „korigiraju i mijenjaju“ djetetovo ponašanje izravnim uputama, lekcijama i kaznama, priče mogu napraviti tu zadaću umjesto njih samih na nježan i profinjen način. Dijete će se poistovjetiti s glavnim likovima i situacijama u priči koji pronalaze rješenja i nadvladavaju različite prepreke i teškoće te će motivirano i osnaženo njima i samo doći do rješenja. Sve je više odgojitelja, učitelja, pedagoga, psihologa i drugih stručnih osoba koje uviđaju blagodati dječje terapije knjigom i važnost stvaranja i pričanja priča u terapijske svrhe (Perrow, 2013).

9.2. Specifični izazovi u ponašanju djece

Perrow (2010) opisuje dječje ponašanje kao način na koje dijete djeluje. Dječje ponašanje može biti pozitivno (suradnja, pomaganje, dijeljenje, ljubaznost, pouzdanost, iskrenost i sl.) ili negativno (agresija, neiskrenost, lijenost, nepoštovanje, pohlepa,

razdražljivost i sl.). Na dječje ponašanje utječe mnogo toga: situacija (vrijeme, mjesto, način i razlog) u kojoj se određeno ponašanje djeteta pojavljuje, ali i djetetov odnos s drugim ljudima (drugom djecom i vršnjacima, članovima obitelji, s odgojiteljem u dječjem vrtiću). Kako se određena odrasla osoba ponaša prema djetetu u trenutnoj situaciji također utječe i kako će se dijete dalje ponašati. Perrow (2010) navodi kako prepoznati problematično i izazovno ponašanje djece. Zahtjevno ili problematično ponašanje može biti:

- Ponašanje kojim se ometaju drugi, nanosi šteta drugima ili nepravедno krši njihova prava;
- Ponašanje kojim se nanosi šteta okolišu ili se ozljeđuju druga živa bića;
- Ponašanje kojim se dijete može ozlijediti ili ugroziti;
- Tipično ponašanje koje se prečesto ponavlja ili ne odgovara djetetovoj dobi (dosad je već moralo naučiti primjenjivati primjerenije opcije);
- Ponašanje koje interferira s djetetovom sposobnošću učenja i obrade informacija ili sprečava dijete da primijeni već naučene vještine;
- Prikladno ponašanje na pogrešnome mjestu i u pogrešno vrijeme (loptanje u kući, glasno pjevanje ili smijanje u školskoj knjižnici);
- Ponašanje koje predstavlja stalan problem i na koje se žali više osoba.

Cilj i zadaća terapeutskih priča je vraćanje ravnoteže i harmonije u djetetovo zahtjevno ili problematično ponašanje koje je izvan ravnoteže. To ne znači da terapeutske priče „pretvaraju“ i mijenjaju „zločesto“ dijete u „dobro“, već da utječu na njegovo ponašanje u svrhu vraćanja sklada i harmonije. Terapeutske priče uvijek nude pozitivna rješenja. Ona uče i motiviraju dijete vještinama i rješenjima kako da od „bezobzirnog“ postane „obzirno“ , od nemirnog prema smirenijemu, od neiskrenog prema iskrenijemu (Perrow, 2010).

9.3. Struktura terapeutskih priča

Terapeutske priče satkane su od trodijelne strukture koju čini metafora, putovanje i rasplet. Važno je da autor terapeutskih priča osmisli i nadopuni priču pažljivo odabranim terapeutskim metaforama, putovanjima te raspletom koji će obogatiti priču i kroz priču djetetu dati iskustvo situacije ili emocija kroz koju ono trenutno prolazi. Ni u jednom trenutku terapeutska priča ne smije moralizirati, davati stroge i jasne lekcije te izazivati osjećaj krivice, već treba pružati pristupačne i djeci prikladne mogućnosti kako se suočiti s određenim ponašanjem ili situacijom (Perrow, 2010).

9.3.1. Metafora

Metafora je ključan dio strukture terapijske priče. Metafore služe za izgradnju imaginarnih poveznica za slušatelja. Perrow (2013) navodi kako je moć metafora da prikažu jednu stvar kao neku drugu i tako proširuju pogled na svijet, one osvježuju i oživljuju dječju percepciju. Metafore se obraćaju izravno dječjoj mašti te zaobilaze racionalan um. One omogućavaju djeci da istražuju ideje, sile i moći koje su u pozadini i izvan racionalnog razmišljanja. Metafore mogu imati negativnu ulogu (zapreke, problemi i iskušenja koji narušavaju ravnotežu u ponašanju i situaciji) te pozitivnu (pomagači i vodiči koji ponašanje ili situaciju dovode natrag u ravnotežu i sklad), (Perrow, 2010). Postoji jasna razlika između metafora i usporedbi. Usporedbe uspoređuju jednu stvar s drugom, naglašavaju sličnost te dvije stvari ili pojave. U usporedbama koriste se riječi „kao“ ili „poput“ (npr. „Tvoje oči sjaje poput sunca.“). Uspoređivanje potiče slušatelja da koristi svoj racionalan um, da razmišlja i stvara veze i sličnosti između dva pojma, dok metafore stvaraju maštovite i uzbudljive poveznice koje privlače slušatelja i vode ga duboko u svijet imaginacije. Metafore pretvaraju jednu stvar u nešto sasvim drugo (npr. „Tvoje oči jesu sunce.“), (Perrow, 2013).

Bez metafore, terapijska priča ne bi imala smisla. Ako se skupini djece ispriča priča koja ne sadrži metaforu, priča neće odvesti djecu u svijet mašte, već će se djeca odmah početi pitati o kome ova priča govori. Ubrzo će prekinuti pripovjedača s povcima da se određeno dijete u skupini upravo tako ponaša. To će se dijete osjećati istaknuto, prozvano, posramljeno i krivo, a priča će za njega, ali i ostatak skupine imati u potpunosti učinak (Perrow, 2010).

9.3.2. Putovanje

Poput napinjanja tetive na luku prije nego što odapnemo strijelu, što je veća napetost u priči (putovanje), to će strijela (rješenje/ pozitivan ishod) izravnije doprijeti u srce slušatelja.
(Perrow, 2013: 25)

Putovanje je središnji dio strukture terapijske priče. Različite situacije i događaji u putovanjima grade u priči napetost i uzbuđenje. Putovanje vodi radnju kroz neravnotežu ponašanja ili situacije u stanje uspostavljanja ponovne ravnoteže i harmonije. „Pomoćne“ metafore i različite zapreke i prepreke usko su povezane s putovanjem. Sukob ili konflikt gradi se pomoću metafora „zapreka“, a rasplet se ostvaruje upotrebom „pomoćnih“ metafora (Perrow, 2010). Važno je odrediti koliko je napetosti i metafora poželjno imati u priči s obzirom na dječju

dob i njihovu moć spoznaje i razumijevanja. U pričama koje su namijenjene maloj djeci radnja treba biti jednostavnija, sadržavati jednostavne događaje i malo napetosti tijekom putovanja, dok u pričama za stariju djecu ona može biti kompleksnija sa složenijim događajima gdje će se napetost postupno povećavati i dostići svoj vrhunac kako se približava sam rasplet priče (Perrow, 2013). Putovanje onda treba biti slojevito i angažirano, treba postojati određena potraga i nekoliko životopisnih obrata.

Putovanje te sama priča mogu se stvarati na nekoliko načina. Perrow (2013) opisuje kako postoji linearno i kružno kretanje stvaranja terapijske priče. Priče koje su stvarane s linearnim tijekom kretanja započinju s ponašanjem ili situacijom koja je izvan ravnoteže te se upotrebom čarobnim i misterioznih metafora u putovanju ponašanje vraća u stanje ravnoteže. Priče s kružnim oblikom kretanja započinju s ponašanjem koje se nalazi u skladu i harmoniji, no ravnoteža se odjednom narušava kako bi se pri završetku priče ponovno vratila u svoje prvobitno stanje. Međutim, priča i putovanje mogu se stvarati i tako da se osmisli „okosnica“ priče, odnosno glavni događaj te se oko njega dodaju i bilježe detalji koji će glavni događaj upotpuniti i obogatiti. Takvim pristupom stvaranja priče, autor se može lakše „igrati“ s idejama i detaljima te može, ako je potrebno, promijeniti smjer priče.

9.3.3. Rasplet

Rasplet je završni dio strukture terapijskih priča. U njemu se ponovno uspostavlja ravnoteža i sklad nad izazovnim ili problematičnim ponašanjem. Rasplet u terapijskoj priči mora biti jasan, pozitivan, maštovit te pružiti djetetu mogućnost različitih rješenja za određenu problematiku koju terapijska priča obrađuje. On ne smije biti jasna i stroga lekcija te pobuditi u slušatelju ikakav osjećaj krivnje, on treba djetetu dati prostora da samo uvidi moguća rješenja i da samo odabere način kako će ih primijeniti na stvarnom životu. Svaki autor terapijske priče ima veliku odgovornost pri pisanju i stvaranju raspleta, razrješenje priče vodi dijete u svijet dobra i čarolije. Rasplet je kruna i vrhunac svake priče koja donosi i nudi slušatelju pozitivna rješenja (Perrow, 2010).

10. SUSAN PERROW

Susan Perrow doktorica je koja liječi pričama. Rođena je u Australiji, a njena su najveća strast priče i pripovijedanje istih. Magistra je obrazovanja te izvrsna pripovjedačica priča, pedagoginja i savjetnica za odgojitelje, učitelje i roditelje. Ona piše, sakuplja, dokumentira i pripovijeda priče koje nijednog slušatelja ne ostavljaju ravnodušnim. One vode male, ali i velike slušatelje kroz čudesno terapijsko putovanje. Njene priče liječe teške situacije na pozitivan i maštovit način. Susan Perrow ima već trideset godina iskustva u pripovijedanju i dokumentiranju priča iz drugih kultura diljem svijeta, podučavanju, savjetovanju i obuci nastavnika te obrazovanju roditelja, ali i zdravstvenih djelatnika (psihologa, terapeuta, školskih savjetnika, medicinskih sestara te liječnika). Već četrnaest godina vodi radionice i predavanja u Australiji, Africi, Aziji, Kini, Europi i Sjevernoj Americi, a 2000. godine osnovala je prvi tečaj pripovijedanja od 150 sati za Sveučilište Southern Cross u Australiji. Do sada je objavila četiri zbirke terapijskih priča za djecu i odrasle, a prevedene su na deset jezika, uključujući mandarinski, korejski, tradicionalni kineski, japanski, hrvatski, portugalski, španjolski, slovenski i srpski (Perow, 2022).

U svoje dvije zbirke, *Bajke i priče za laku noć* i *Iscjeljujuće priče II*, opisuje kako priče terapijski djeluju na izazovne oblike dječjeg ponašanja i njihovog nošenja s različitim situacijama. Njene zbirke nude stotine priča koje su namijenjene za određene i specifične izazove i probleme u ponašanju djece. Također, ona u zbirkama nudi provjerene i ispitane metode stvaranja priča koje svakom odgojitelju i roditelju mogu pomoći da i oni sami osmisle i napišu unikatnu terapijsku priču za svako dijete. Susan Perrow strastveno vjeruje da „priče znaju put“ ! (ibid.).

10.1. *Bajke i priče za laku noć*

Zbirka terapijskih priča za djecu *Bajke i priče za laku noć* ilustrirana je knjiga priča koje su osmišljavali učitelji i roditelji koji su otkrili kako moć priče pomaže u rješavanju različitih dječjih problema, ponašanja i situacija. Susan Perrow svojom zbirkom želi postići dva cilja: prvi je da s čitateljem podijeli široki opus životopisnih i čarobnih priča za različite izazove u ponašanju djece, a drugi je da pomogne naučiti čitatelja kako osmisliti i stvoriti vlastitu terapijsku priču.

U zbirku je uključeno osamdeset priča za djecu predškolske dobi koje su, radi lakšeg snalaženja, podijeljene prema različitim kategorijama ponašanja, a mogu se primijeniti doslovno, adaptirati po potrebi ili poslužiti kao model za stvaranje vlastitih priča. Kategorije pokrivaju mnoge vrste uobičajenih izazova i problema u ponašanju djece, a one glase:

Priče namijenjene djeci koja plaču zbog dosade

Priče namijenjene djeci sklonoj neiskrenosti i prepređenosti

Priče namijenjene djeci kojoj nedostaje poštovanja i obzirnosti

Priče namijenjene pohlepnoj djeci koja ne znaju dijeliti

Priče namijenjene nervoznoj i nestrpljivoj djeci

Priče namijenjene lijenoj djeci

Priče namijenjene bučnoj i neposlušnoj djeci

Priče protiv štipanja, ozljeđivanja i tučnjave

Priče namijenjene sramežljivoj ili introvertiranoj djeci

Priče protiv ismijavanja i nasilja među vršnjacima

Priče namijenjene djeci koja ne žele surađivati

Priče namijenjene divljoj i nemirnoj djeci

Priče namijenjene promjenama i privikavanju na promjene

Priče koje potiču djecu na urednost i pospremanje

Priče namijenjene djeci koja imaju strah od noćnih mora

Priče namijenjene djeci koja se suočavaju s bolešću, žalovanjem ili smrću

Priče namijenjene djeci koja će dobiti brata ili sestru

Priče namijenjene djeci koja se suočavaju sa strahom od odvajanja (Perrow, 2010).

10.2. Iscjeljujuće priče II

Zbirka autorice Susan Perrow, *Iscjeljujuće priče II*, sadrži 101 terapeutsku priču koje će svojim bogatim i maštovitim sadržajem nadahnuti djecu, ali i odgojitelje, roditelje, učitelje i dječje psihologe. Prvi dio zbirke, *Pisanje terapeutskih priča*, nudi motivacijske zamisli i upute za stvaranje vlastitih priča za izazovno i problematično ponašanje djece, pružajući okvir „metafore, putovanja i raspleta“ i nove ideje za pisanje terapeutskih priča. U drugom dijelu zbirke, autorica dijeli 101 terapeutsku priču koju su napisali polaznici njenih terapeutskih radionica (učitelji, terapeuti i roditelji diljem svijeta) te još nekoliko priča iz svoje vlastite zbirke, a uloga i zadaća priča je postići ravnotežu i promjenu nad različitim izazovima u

ponašanju i izazovnim situacijama s djecom. Priče su kategorizirane u različite skupine ovisno u problemu i izazovu s kojim se djeca suočavaju, a kategorije su:

Ljtnja/agresija/udaranje/grebanje/grizenje

Tjeskoba/nesigurnost/plašljivost

Zlostavljanje/isključivanje/zadirkivanje

Smrt/umiranje/bolest

Nepoštovanje/nebriga (za sebe/druge/stvari)

Ometajuće/nemirno/pretjerano uzbuđeno

Nepoštenje/podlost

Razvod/razdvajanje/miješane obitelji

Nemir/prigovaranje

Netrpeljivost/neprihvatanje (sebe i drugih)

Nedostatak samopouzdanja/otpornosti

Seksualno zlostavljanje/seksualna osviještenost

Sramežljivost/povučenost/nisko samopouzdanje

Psovanje/vikanje/smiješan govor

Vršenje nužde/mokrenje u krevet

Tvrdoglavost/nedostatak društvene osjetljivosti (Perrow, 2013).

11. ANALIZA ODABRANIH TERAPEUTSKIH PRIČA AUTORICE SUSAN PERROW

U skoro dvije stotine divnih i čudesnih terapijskih priča za djecu predškolske dobi koje se nalaze u zbirkama *Bajke i priče za laku noć* i *Iscjeljujuće priče II* autorice Susan Perrow, odabrane su četiri priče od kojih je svaka namijenjena posebnom izazovu u ponašanju i izazovnim situacijama s kojima se djeca svakodnevno susreću. Provest će se pregled i kratka analiza terapijskih priča naziva *Nestrpljiva zebra*, *Čangrizavi račić*, *Princeza Hvala* i *Dar od školjki*.

11.1. *Nestrpljiva zebra*

Nestrpljiva zebra (Perrow, 2010: 143) priča je iz zbirke *Bajke i priče za laku noć* autorice Susan Perrow. Priča je namijenjena nervoznoj i nestrpljivoj djeci. Puno djece ima

problem sa strpljivošću, žele sve odmah i sad, a ako se to ne dogodi, postanu nervozni, uzrujani i razdražljivi. Ova će priča pomoći djeci kako da postanu strpljivi i tolerantni, da na primjeru male nestrpljive zebre uoče kako nije moguće sve dobiti istog trenutka, već je ponekad potrebno malo pričekati i znati odgoditi svoje trenutne želje i potrebe.

Tema ove priče je mala, nestrpljiva zebra koja je imala smeđe pruge. Zebre se rode s bijelo-smeđim prugama te kako odrastaju, njihove smeđe pruge postaju crne. No, mala smeđa zebra to nije znala te je htjela što prije imati crne pruge kao što imaju njena majka, otac i starija braća i sestre. Zbog svojih smeđih pruga osjećala se tužno, bezvoljno i ružno. Mislila je da s njom nešto nije u redu. Pokušala je na puno načina obojiti svoje smeđe pruge u crnu boju, a u jednom se pokušaju čak i ozlijedila. Jako se trljala o spaljeni panj koji je bojao njene pruge u crno te je po cijelim leđima imala rane. U svojem zadnjem pokušaju, neumorno je stajala u sjeni bagremovog stabla gdje su njene smeđe pruge izgledale tamnije nego na suncu. Ubrzo je ogladnjela te joj je bilo jako dosadno samo stajati. Odlučila je da joj je dosadilo brinuti se oko smeđih pruga. Nastavila je igrati se, učiti i pasti travu s ostatkom obitelji. No, nekoliko mjeseci kasnije, pogledala je u rijeku te je vidjela svoj odraz i tijelo prepuno crnih pruga. Bila je jako iznenađena, a majka joj je rekla da su njene smeđe pruge postale crne jer je narasla, više nije mala zebra. Zebra je bila jako sretna.

U ovoj je terapeutskoj priči nestrpljiva zebra metafora za svu onu djecu koja imaju teškoća s čekanjem na red u grupnim igrama i koja ne mogu odgoditi svoju želju i potrebu da dobiju sve istog trenutka. Nestrpljivost, nervoza i razdražljivost bude u djeci negativne emocije i stvaraju veliko opterećenje za dijete. Zbog svoje nestrpljivosti djeca mogu štetiti sebi, ali i drugima oko sebe. Mogu postati gruba i postići efekt da se druga djeca neće htjeti s njima igrati. *Nestrpljiva zebra* ne osuđuje nestrpljivu djecu, ne daje jasnu i oštru poruku i osudu, već na suptilan, nježan i neagresivan način pokazuje koliko vlastita nestrpljivost može opteretiti i naškoditi. Ova priča ostavlja djeci dovoljno prostora kako bi i ona sama mogla razmisliti o svim situacijama u kojima su bila nestrpljiva te kako su se loše osjećali i da su strpljivost i samokontrola dobra i pozitivna osobina koju treba učiti i usavršavati.

11.2. Čangrizavi račić

Čangrizavi račić (Perrow, 2010: 157) terapeutska je priča autorice Susan Perrow iz zbirke *Bajke i priče za laku noć*. Priča je namijenjena djeci predškolske dobi koja štipaju, tuku

ili ozljeđuju drugu djecu. Autorica je posvetila ovu priču petogodišnjoj djevojčici koja je štivala ostalu djecu. Priča je pomogla djevojčici da primi poruku na maštovit i zabavan način te je njeno štivanje djece postupno prestalo. Autorica također objašnjava kako se ova priča može prilagoditi i na druga agresivna ponašanja djece. Npr. umjesto raka, koji je glavni lik ove terapijske priče, može se upotrijebiti glavni lik mačke koja stalno grebe svoje prijatelje.

U ovoj je terapijskoj priči za djecu glavni lik račić koji je često razdražljiv i tmurnog raspoloženja. On svoje prijatelje u igri često štiva i ozljeđuje svojim kliještima. Njegove prijatelje to boli i smeta te odluče sazvati sastanak kako bi odlučili što će poduzeti s račićem i njegovim neprestanim štivanjem. Mudra kornjača predloži kako će mu sašiti debele rukavice bez prstiju od morske pjene koje će ga naučiti kako da bude oprezniji. Račić je s oduševljenjem prihvatio poklon od svojih prijatelja i rado ih je nosio. Račić je ubrzo naučio biti oprezan i pažljiv prema svojim prijateljima, a uočio je da su i oni sretniji te se rado igraju s njim. Uskoro su se rukavice od silnog nošenja poderale, a račić je naučio kako svoja kliješta treba koristiti za lov na hranu, a ne za ozljeđivanje prijatelja.

Ova terapijska priča nudi toplu pouku, ona uči djecu kako da budu obzirniji i pažljivi prema svojim prijateljima. Ako su grubi, oni mogu ozlijediti svoje prijatelje i povrijediti ih.

Djeca koja se agresivno ponašaju mogu se poistovjetiti s likom račića, razmisliti o njegovim postupcima i kako su njegova djela utjecala na druge. Rasplet priče nudi djeci mogućnost kreativnog i domišljatog rješenja njihovog problema u ponašanju.

11.3. Princeza Hvala

Princeza Hvala (Perrow, 2013: 124) priča je autorice Dawn Tranter koju je Susan Perrow uvrstila u svoju zbirku terapijskih priča *Iscjeljujuće priče II*. Ideja priče je potaknuti djecu da koriste riječ „Hvala“ na zabavan i drugačiji način. Umjesto neprestanog govorenja „Moraš reći hvala.“, priča će imati puno djelotvorniji utjecaj na djecu. Ona je namijenjena djeci kojoj nedostaje poštovanja, zahvalnosti i brige za druge.

Priča govori o princezi koja se zove Hvala. Princeza Hvala bila je jako sretna princeza, imala je rumene obraze, sjajnu kosu i svjetlucave oči. Njeno zdravlje i sreća ovisila su o zahvalnosti drugih ljudi. Svaki put kad bi netko u svijetu zahvalio svojem bližnjem, ona bi bila još sretnija i zdravija. No ubrzo je u svijetu nestala riječ Hvala, nitko nije zahvaljivao nikome, već su svi

nešto zahtijevali. Princeza se razboljela, postala je blijeda i umorna te joj oči više nisu svjetlucale. Ubrzo je njena majka posjetila jednu kuću u kojoj riječ Hvala nije živjelo. Tamo je živio dječak koji nikad nije nikome zahvaljivao. Princezina je majka odvela dječaka u princezino selo i on ju je upoznao. Vidio je kako je umorna, blijeda i tužna. Princezina majka objasnila je malom dječaku kako je ona nekoć bila sretna, vesela i rumena, no onda su ljudi prestali zahvaljivati jedni drugima i ona se razboljela. Ljudi su zaboravili koliko je važno govoriti riječ Hvala. Svako Hvala na svijetu dopire do princeze, ali i u srce osobe kojoj se zahvaljuje. Sve je to jako dojmilo malog dječaka, koji je već sljedećeg jutra počeo zahvaljivati suncu što postoji i tako lijepo sja, majci na doručku i svim ostalim ljudima. Oni kojima je dječak zahvaljivao postali su jako sretni te su i oni počeli zahvaljivati drugima. Princeza Hvala je u potpunosti ozdravila i bila je jako vesela i radosna.

Ova priča na zaigran način pruža djeci način kako da usvajaju navike pristojnosti i zahvalnosti. Riječ hvala tako je mala, ali čarobna riječ. Kraj priče upoznaje malog slušatelja i s riječi Molim. Riječ Molim je prijatelj princeze Hvala i jednako je važan i svijetu potreban. Kada djeca nauče cijeniti druge i zahvaljivati im na malenim djelima koje su drugi učinili za njih, bit će sretniji te će svojim primjerom biti model lijepom i pristojnom ponašanju.

11.4. Dar od školjki

Dar od školjki (Perrow, 2013: 272) priča je autorice Susan Perrow iz zbirke *Iscjeljujuće priče II*. Namijenjena je djeci od pet do sedam godina te je njena zadaća poticati djecu na suradnju, pomaganje drugima te dijeljenje.

Priča govori o jednom starom patuljku koji je odlučio potražiti novi dom. Odselio se na zlatnu plažu s pješčanim brdima te je stekao nove prijatelje na morskoj obali, razne životinje i ptice. Stari je patuljak uvijek bio ljubazan i dobar prema svima, uvijek je svima rado pomagao kad god bi nekom zatrebala pomoć. Iako je imao lijep dom i puno prijatelja, starom je patuljku nešto nedostajalo. Nedostajalo mu je prekrasno blago iz njegove stare kuće koje je krasilo sve prostorije u kući. Sada su patuljkovi prijatelji odlučili njemu pomoći. Otišli su kod morske kraljice koja je dobro poznavala patuljkovu ljubaznost i dobrotu. Odlučila mu je svako jutro darovati prekrasne školjke koje su valovi donijeli na zlatnu plažu u blizini njegove kuće. Patuljak je bio presretan. Ukrasio je cijelu kuću prekrasnim školjkama, ali je uvijek ostavljao na plaži i pokoju školjku za djecu da ih ona pronađu i ponesu kući.

Ova priča nudi važnu poruku, jer uči djecu koliko je važno međusobno si pomagati i dijeliti.

12. PRIMJER METODIČKE INTERPRETACIJE TERAPEUTSKE PRIČE ZA DJECU

Terapeutske priče imaju snažnu i moćnu poruku i utjecaj u „iscjeljenju“ problematičnog i izazovnog ponašanja kod djece. Iz tog je razloga izrazito važna učinkovita provedba i interpretacija priče kao i potpuna angažiranost pripovjedača terapeutskih priča. Za kvalitetnu i uspješnu interpretaciju terapeutskih priča u skupini djece predškolske dobi potrebna je pomno i unaprijed osmišljena priprema. U nastavku će biti opisan jedan prijedlog metodičke izvedbe terapeutske priče u kojoj će biti definirani ciljevi i razvojne zadaće koje se žele ispuniti i postići. Također, bit će opisani materijali i poticaji koji se mogu koristiti u motivacijskom dijelu te organizacija aktivnosti, ali i sama priprema i provedba metodičkog scenarija obrade terapeutske priče. Postoji nebrojeno puno načina na koji se pripovjedač može kvalitetno pripremiti za interpretaciju priče, a ovo je tek jedan od njih.

12.1. Prijedlog metodičke izvedbe terapeutske priče *Princeza Hvala*

Potencijalni cilj upoznavanja djece s terapeutskom pričom *Princeza Hvala* bio bi razvijanje poštovanja i zahvalnosti kod djece predškolske dobi kao i stvaranje osjećaja brige za druge. Priča može potaknuti djecu kako da usvajaju navike pristojnosti i zahvalnosti te kako da postanu primjer lijepog i pristojnog ponašanja. Također, poticao bi se razvoj dječjeg govornog stvaralaštva i komunikacijskih vještina kao i bogaćenje rječnika učenjem novih riječi i njihovog značenja. Djeca će kroz cijeli proces moći slobodno izražavati svoje misli, osjećaje i emocije što će doprinijeti stvaranju osjećaja zadovoljstva, sreće i ugone.

Metodička interpretacija terapeutske priče uključuje i postavljanje razvojno primjerenih i integriranih zadaća koje se žele postići i ostvariti na području govora, komunikacije i jezičnog izražavanja, kao i na području socio-emocionalnog, spoznajnog te tjelesnog i psihomotornog razvoja. Na razvojnom području govora, komunikacije i jezičnog izražavanja želi se poticati dječje izražavanje tijekom svih aktivnosti, kao i poticati djecu na razmišljanje, davanje vlastitog mišljenja i zaključaka. Želi se obogatiti dječji rječnik riječima poput princeza, blijed, svjetlucav, kula, koliba i sl., pobuditi interes za pisanje riječi (u centru početnog čitanja i pisanja) kao i razvijati dječju sposobnost slušanja, doživljavanja i razumijevanja govora. U području socio-

emocionalnog razvoja cilj je razvijanje osjećaja suosjećanja, empatije i društvene osjetljivosti kao i djetetovih sposobnosti na suradnju i razvoj socijalnih vještina. Također, želi se omogućiti djeci uživljavanje u emocionalne situacije drugoga. U području spoznajnog razvoja očekuje se razvijanje dječje koncentracije, pažnje i pamćenja, dok se u tjelesnom i psihomotornom području želi utjecati na koordinaciju, preciznost pokreta i finu motoriku šake i prstiju (stolno-manipulativni centar).

Ostvarivanje razvojnih zadataka po područjima postiže se kroz centre aktivnosti i metodički postupak. Odgojitelj mora organizirati vrtićku prostoriju po centrima aktivnosti, a djeci omogućiti nesmetano kretanje i uključivanje u igru. U svakom se centru aktivnosti treba nalaziti raznolik izbor materijala i poticaja koji će djeci biti pristupačni i nadohvat ruke. Djeci se u centru početnog čitanja i pisanja može ponuditi slagalica s motivima iz priče. Djeca će trebati povezati sliku, napisanu riječ i prvo slovo riječi u cjelinu. Također, djeca će moći rješavati i križaljku, odnosno dječju skandinavku. Bit će nacrtani pojmovi iz priče, a pored njih prazna polja za svako slovo nacrtanog pojma. Djeca će uzimati predloške sa slovima i spajati slova u riječ sa slike. Rješenje križaljke skriva čarobnu riječ Hvala.

U matematičkom centru djeci će biti ponuđena vaga i kamenčići različitih dimenzija i težina. Na kamenčićima će biti nacrtane i napisane riječi koje će djeca moći vagati i otkrivati koliku težinu nosi pojedina riječ te kakvi su odnosi u težini između njih.

U stolno-manipulativnim centru nalaziti će se posuda s kamenčićima različitih veličina, a na nekim će kamenčićima biti napisana slova. Zadatak je pincetom izvaditi sve kamenčiće na kojima su napisana slova i složiti riječ po predlošku (na predlošku će biti napisane riječi hvala, izvoli, molim i oprosti), dok će u društvenom centru biti ponuđena društvena igra *4 čarobne riječi*. Igra se igra bacanjem kockice i pomicanjem pijuna po poljima. Na pojedinim poljima bit će zadani određeni zadaci („Izmisli jednu rečenicu u kojoj ćeš upotrijebiti riječ hvala/molim/izvoli/oprosti“), a ako igrač uspješno izvrši zadatak može nastaviti s igrom.

Odgojiteljeva je uloga poticati međusobnu suradnju i zajedništvo, ali i strpljenje i čekanje na svoj red. Djeca moraju imati dovoljno vremena kako bi mogla uživati u svakom centru aktivnosti, a odgojitelj će pomoći djeci da razumiju pravila određenih igara. Nakon što su djeca provela dovoljno vremena po centrima aktivnosti i njihovo se zanimanje za materijale i poticaje smanjilo, odgojitelj može započeti s uvodnim dijelom aktivnosti. Odgojitelj može pozvati djecu da mu se pridruže na podu u formaciji kruga, a zatim da zatvore oči, da se opuste i poslušaju njegove riječi. Vođenom fantazijom može uvesti djecu u metodički postupak pripovijedanja

priče. Može im reći da zamisle da se nalaze u jednom dalekom kraljevstvu u kojem su livade zelene, nebo je prekrasne plave boje, sunce sija najljepše na svijetu, a ptice pjevaju divne melodije. Nakon što djeca otvore oči, odgojitelj započinje s pripovijedanjem priče koristeći geste koje je unaprijed osmislio. Kada je odgojitelj ispričovijedao priču, ostavlja djecu par trenutaka u tišini. Poslije emocionalne stanke slijedi spontano izražavanje doživljaja. Na temelju onoga što djeca kažu, nastavlja se razgovor. U razgovoru mogu se postaviti sljedeća poticajna pitanja: „Kako je izgledala princeza na početku priče? Kako se razboljela? Što je učinio dječak kada je vidio tužnu i bolesnu princezu? Koja je riječ jednako čarobna kao riječ Hvala? Zna li još koju čarobnu riječ?“. U završnom dijelu aktivnosti odgojiteljica može naučiti djecu pjesmicu *Četiri čarobne riječi*. Može je otpjevati i odsvirati na gitari i ponoviti par puta dok djeca ne zapamte tekst i krenu pjevati zajedno s njom. Nakon pjesme, djeca mogu igrati igru „Hvala“ s različitim predmetima u prostoriji (npr. „Hvala, kutijo, što si mi dopustila da otvorim. Hvala, bočice, što čuvaš moj sok.“) te se djeci može ponuditi mogućnost likovnog izražavanja tako da izrađuju i oslikaju čestitku za onu osobu kojoj su zahvalni na nečemu. Čestitku mogu pokloniti prijatelju, odgojitelju, majki, ocu, djedu ili baki.

13. ZAKLJUČAK

Priče su jedinstveni dio djetetova života. Život bez priče bio bi siromašan i dosadan. Kako je kruh hrana za djetetovo tijelo, tako je priča hrana za djetetovu dušu. Djetetov odnos s pričom započinje vrlo rano, prije nego što je progovorilo i prohodalo, a priča ga prati kroz čitavo njegovo djetinjstvo i zapravo ga nikad ne napušta. Koliko su priče važne i bitne u djetetovu životu, govori činjenica da su priče najopsežniji dio dječje književnosti. Dijete se u početku svog života susreće s malešnicama, tapšalicama, uspavankama i kratkim rimovanim pričama koje mu pričaju i pjevuše roditelji i odgojitelji, zatim sluša narodne i umjetničke priče i bajke s čudesnim i fantastičnim elementima, dok na kraju samo čita i bira književna djela iz dječje književnosti koja ga zanimaju i očaravaju.

Priče potiču i razvijaju dječje govorno stvaralaštvo, bogate njegov rječnik i upoznaju ga s tisućama novih riječi i značenja, uvode dijete u čaroban svijet mašte i imaginacije, tješe ga i daju mu prijeko potrebnu utjehu i potporu, no priče također liječe djetetovu dušu. Dijete se u svom djetinjstvu susreće s mnogo zapreka i problema te s izazovnim i zahtjevnim situacijama koje utječu na njegovo ponašanje. Ono ih ne može samo sebi osvijestiti, verbalizirati, a kamoli

samo sebi pomoći. Ponekad je i pomoć odraslih nedjelotvorna. Tu se otkriva prava snaga i moć priča. Priče koje imaju ljekovita, odnosno ozdravljajuća svojstva nazivaju se terapijskim pričama. Terapijske priče mogu utjecati na dječje ponašanje te ga promijeniti. One pomažu vratiti izgubljeni sklad i harmoniju te osjećaj cjelovitosti.

Mnogi su roditelji, odgojitelji, učitelji, terapeuti i pisci uočili istinsku važnost terapijskih priča i njihov blagotvoran učinak. Jedna od njih je Susan Perrow, magistrica obrazovanja koja je svoj život posvetila pisanju i dokumentiranju terapijskih priča te pripovijedanju istih. Ona u svoje dvije zbirke, *Priče i bajke za laku noć* i *Iscjeljujuće priče II*, nudi skoro dvije stotine čudesnih terapijskih priča namijenjenih određenom izazovnom, odnosno problematičnom dječjem ponašanju ili situaciji. Dokumentirala je i stvorila prave male bisere od priča koje uistinu pomažu djeci i njihovom razvoju. Njene priče obiluju čarobnim metaforama i napetim putovanjima koji odvedu dijete u duboke sfere njegovog unutarnjeg svijeta i svijeta mašte gdje je sve moguće, a svaka je prepreka rješiva. Zbirke *Priče i bajke za laku noć* i *Iscjeljujuće priče II* izvrstan su doprinos jedinstvenom ponovnom procvatu pričanja priča djeci, a priče u zbirkama imaju potencijal promijeniti njihove živote i istovremeno nadahnuti odrasle koji ih čitaju na stvaranje i pričanje novih terapijskih priča.

14. LITERATURA

1. Antulov, Z. (2019). Uloga knjižnice u biblioterapiji (s osvrtom na sveučilišne knjižnice). *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 62 (1), 151-165.
2. Bašić, I. (2021). *Biblioterapija i poetska terapija : priručnik za početnike*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Budak, V. i Cvijanović T. (2015). Tematske priče i slikovnice za djecu u treningu socijalnih vještina. *Dijete, vrtić, obitelj*, 20 (77/ 78), 34-36.
4. Bukvić, A. (2016). Velika važnost malih priča: Zašto moramo čitati djeci. *Gradska knjižnica Rijeka*. <<https://gkr.hr/Magazin/Teme/Velika-vaznost-malih-prica-Zasto-moramo-citati-djeci>> (pristup 12.5.2022.).
5. Bušljeta, R., Piskač, D. (2018): *Literarna biblioterapija u nastavi književnosti: sveučilišni priručnik za nastavnike*. Zagreb: Hrvatski studiji Sveučilišta u Zagrebu.
6. Centar zdravlja(2012). *Knjiga kao lijek – terapija čitanjem*. Centar zdravlja. <<https://www.centarzdravlja.hr/zdrav-zivot/psihologija/knjiga-kao-lijek-terapija-citanjem/>> (pristup 13.5.2022.).
7. Crnković, M., Težak, D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti od početka do 1955*. Zagreb: Znanje.
8. Crnković, M. (1982). *Dječja književnost: priručnik za studente i nastavnike*. Zagreb: Školska knjiga.
9. Hrvatin, S. i Tucić, I. (2010). Prozorčići u svijet DOBRIH priča. *Dijete, vrtić, obitelj*, 16(61), 20-22.
10. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje (2021). *Leksikografski zavod Miroslav Krleža*. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=15567>> (pristup 9.5.2022.)
11. Kearney, R. (2009). *O pričama*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
12. Maich, K., Kean, S. (2004). Read Two Books and Write Me in the Morning! Bibliotherapy for social emotional intervention in the inclusive classroom. *TEACHING Exceptional Children Plus*, 1(2), 1-13.
13. Ortner, G. (1998). *Bajke koje pomažu djeci*. Zagreb: Mozaik knjiga.
14. Perrow, S.(2010). *Bajke i priče za laku noć : [terapeutske priče za djecu]*. Velika Mlaka: Ostvarenje.
15. Perrow, S.(2013). *Iscjeljujuće priče II : 101 terapeutska priča za djecu*. Velika Mlaka: Ostvarenje.

16. Peteh, M. (2018). *Radost igre i stvaranja*. Zagreb: Alineja.
17. Reščič Rihar, T.; Urbanija, J. (1999). *Biblioterapija*. Ljubljana: Filozofska fakulteta, Oddelek za bibliotekarstvo.
18. Susan Perrow. *Susan Perrow...Therapeutic Storyteller/ Author / Consultant* <<http://susanperrow.com/>> (pristup 15.5.2022.).
19. Šimunović, D. (2001). Pričom do emocionalne stabilnosti. *Dijete, vrtić, obitelj*, 7 (25), 9-14.
20. Škrbina, D.(2013). *Art terapija i kreativnost*. Zagreb: Veble commerce.
21. Težak, D. (1991.) *Hrvatska poratna dječja priča*. Zagreb: Školska knjiga.
22. Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča: povratak izgubljenom govoru*. Zagreb: Alfa.
23. Visinko, K. (2009). *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.

Izjava o izvornosti završnog rada

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Sara Vučić
